

Projekt 2004 r.

**ZARZĄD GŁÓWNY
ZWIĄZKU OCHOTNICZYCH STRAŻY POŻARNYCH RP**

PROGRAMY KSZTAŁCENIA

MŁODZIEŻOWYCH DRUŻYN POŻARNICZYCH

- **KANDYDATÓW**
- **CZŁONKÓW**
- **DOWÓDCÓW**
- **INSTRUKTORÓW**

**DOKUMENTACJA KURSÓW
MŁODZIEŻOWYCH DRUŻYN POŻARNICZYCH**

Propozycję przygotował zespół:
Komisji ds. Młodzieży
Zarządu Głównego ZOSP RP

Wprowadzenie

Organizacja Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych służy wychowaniu i przygotowaniu młodzieży do pracy dla dobra Ojczyzny, w szczególności do ochrony środowiska, dorobku kulturalnego i materialnego przed pożarami, klęskami żywiołowymi i nagłymi zagrożeniami. Sposobić ma także do działalności w zespołach ratowniczych.

Idee tworzenia i funkcjonowania drużyn młodzieżowych, a wyrażone w rocie ślubowania młodych strażaków, niosą treści etyczne i humanitarne. Wskazują kierunki wychowania, które powinny zmierzać ku rozwijaniu braterstwa, dzielności i odwagi, stałej pracy nad sobą. Wychowanie dzieci i młodzieży skupionej wokół OSP powinno opierać się na tradycji ochotniczego pożarnictwa, wywiedzionej z idei humanitaryzmu i patriotyzmu.

Duża rola przypadać w tej mierze powinna instruktorom i opiekunom drużyn, którzy dążąc do kształtowania oczekiwanych postaw wychowanków muszą szanować ich indywidualność. Dostarczać muszą dobrych wzorców, i organizować pozytywne doświadczenia podopiecznych. W toku pracy przestrzegać muszą funkcjonujących zasad postępowania wychowawczego i dydaktycznego.

Przedstawiony zbiór programów kursów stanowi spójną całość, pozwalając na przygotowanie członków drużyn młodzieżowych do pracy na różnych poziomach organizacyjnych, uwzględniając zarazem możliwości percepcyjne. Kształcenie członków MDP nie jest przygotowaniem ich do pracy w zespołach ratowniczych. Przedstawione treści nauczania mają natomiast pobudzić zainteresowanie społeczną służbą ratowniczą, pozwolić na realizację potrzeb w zakresie kontaktów z rówieśnikami, rozwijanie potrzeby działania na rzecz lokalnej społeczności. Treści programowe powinny być realizowane także poprzez zabawę.

Programy stanowią jednocześnie element edukacji młodzieży do bezpieczeństwa powszechnego. Pozwalają poznać niektóre z zagrożeń i przygotować do przeciwdziałania im, a także współdziałania w usuwaniu ich skutków. Treści programowe jak i metody pracy dostosowane zostały do różnych grup wiekowych. Dostosowując się do krajowego systemu edukacyjnego proponujemy rozszerzenie zasięgu oddziaływania o dzieci z młodszych klas szkół podstawowych, wprowadzając grupę kandydatów na członków MDP, zwanych „**kandydatami**”. Mogą oni stanowić samoistne drużyny, mogą też być włączeni do zespołów członków MDP i objęci wówczas indywidualną opieką.

Dla młodzieży ze starszych klas szkół podstawowych, gimnazjów i liceów (odpowiedników) przewiduje się odbycie kursów **członków MDP**, a dla pełniących funkcje dowódcze (lub wykazujących cechy przywódcze i przewidzianych do objęcia) – kurs **dowódców MDP**. Osoby podejmujące się trudu organizowania pracy MDP (opiekunowie, instruktorzy), a nie posiadający przygotowania pedagogicznego, mogą być kierowane na kurs **instruktorów MDP**.

Zwrócić należy uwagę na przejście poszczególnych stopni kształcenia, jakkolwiek program kursu instruktorskiego umożliwia na uczestniczenie w nim osób, które nie odbyły kursów wcześniejszych dla członków i dowódców MDP.

Organizowanie kursów przez poszczególne OSP lub ogniwa związkowe we współdziałaniu z terenowymi komendami PSP umożliwia uwzględnienie lokalnych problemów, potrzeb i możliwości.

Prowadząc zajęcia należy unikać podawania nadmiaru szczegółów technicznych sprzętu czy też bezpieczeństwa budynków, ograniczając wiadomości do podstawowych parametrów użytkowych. Uważać należy na posługiwanie się pojęciami przystępnymi dla młodzieży, odchodząc od ściśle naukowego ujmowania zagadnień, szczególnie w dziedzinie psychologii i pedagogiki. Z całą stanowczością przestrzegane muszą być zasady bezpieczeństwa i higieny zajęć.

Realizacja programu ma stanowić element wychowawczy, pozwalający na wyzwolenie spontaniczności i zabawy. Wskazać na różnorodne formy i możliwości organizacji pracy młodzieży, by przez umiejętne zagospodarowanie czasu zbiorów umożliwić rytmiczną, całoroczną pracę.

W zamiarze chcielibyśmy umożliwić powstawanie drużyn młodzieżowych specjalizujących się w ochronie przeciwpożarowej, także jako drużyn środowiskowych, szkolnych, harcerskich itp. nad którymi opiekę sprawować będą miejscowe jednostki OSP lub PSP.

W programach nie stawiamy warunku by uczestnicy kursów legitymowali się dobrym stanem zdrowia stwierdzanym przez lekarza, nie są to bowiem strażacy, a udział w pracach drużyny ma aspekt uspołeczniający i wkracza w obszar nauczania zasad bezpieczeństwa powszechnego. Potwierdzenie stanu zdrowia wymagane może być w przypadku udziału w zawodach pożarniczych.

Konstrukcja programów nie zadowoli tych, którzy sens istnienia drużyn młodzieżowych upatrują tylko w udziale w zawodach sportowo-pożarniczych.

Projekt 2004 r.

**ZARZĄD GŁÓWNY
ZWIĄZKU OCHOTNICZYCH STRAŻY POŻARNYCH RP**

**PROGRAM KSZTAŁCENIA
KANDYDATÓW
do
MŁODZIEŻOWYCH DRUŻYN POŻARNICZYCH**

PROGRAM KSZTAŁCENIA KANDYDATÓW do MŁODZIEŻOWYCH DRUŻYN POŻARNICZYCH

1. Cele kształcenia

Celem realizacji programu jest przygotowanie dzieci do przyszłej pracy społecznej na rzecz ochrony przeciwpożarowej i ewentualnej służby w szeregach OSP. Program służy też kształceniu dzieci i młodzieży do szeroko rozumianego bezpieczeństwa.

2. Warunki przyjęcia kandydatów:

- przynależność do MDP przy OSP lub innej drużyny środowiskowej zajmującej się m.in. problematyką ochrony przeciwpożarowej (np. drużyny harcerskie, szkolne, PCK i inne),
- wiek do 12 lat,
- pisemna zgoda rodziców lub opiekunów na udział w pracach drużyny.

3. Wskazówki metodyczne

Dominującą formą pracy ma być zabawa. W procesie realizacji programu należy nawiązać do potrzeb i warunków środowiska lokalnego, w którym prowadzić będą działalność członkowie drużyny.

Zajęcia powinny być prowadzone w sposób dostosowany do możliwości poznawczych i fizycznych dzieci.

Podjmując wysiłki ku uspołecznianiu dzieci i kształtowaniu umiejętności pracy w zespole, zwracać też uwagę na zasadę indywidualizacji pracy z dzieckiem.

4. Organizacja kształcenia

Kształcenie według niniejszego programu powinni ukończyć wszyscy członkowie MDP tworzonych przy OSP, natomiast członkowie innych organizacji według własnych potrzeb, uznania i zainteresowań.

Kształcenie można organizować w następujących formach:

- nauczania prowadzonego cyklicznie na zbiórkach w dniach i w czasie dogodnym dla uczestników kursu,
- nauczania w czasie obozu szkoleniowo-wypoczynkowego. Program ten stanowi wówczas integralną część całego planu obozowej pracy dydaktyczno-wychowawczej.

Kształcenie członków MDP prowadzą straże pożarne, przy których zorganizowana jest drużyna lub które sprawują fachową opiekę nad drużyną, w tym także innych organizacji społecznych i młodzieżowych.

Organizatora pracy obowiązuje:

- wybór formy organizacyjnej kształcenia,
- zapewnienie odpowiednio przygotowanych nauczycieli,
- przygotowanie środków i materiałów dydaktycznych,

Uczestnicy kształcenie otrzymują **dyplomy poświadczające przygotowanie do pracy w szeregach Młodzieżowej Drużyny Pożarniczej**. Formę dyplomu pozostawia się do uznania dla organizatorów pracy z dziećmi. Wręczenie dyplomu musi mieć charakter uroczysty. Uroczystości powinny być też organizowane przyjęcie dziecka do drużyny.

5. Plan pracy

- Rola straży pożarnych w zapewnieniu bezpieczeństwa – wizyta w OSP lub JRG.
- Spotkanie z naczelnikiem OSP.
- Czym gasimy pożary – poznanie wyposażenia straży pożarnej.
- Żeby było bezpiecznie – poznanie uzbrojenia osobistego i środków ochrony strażaka.
- Pomoc w konserwacji sprzętu „mojej” jednostki strażackiej.
- Podstawy musztry – postawa zasadnicza, zbiórka, odliczanie.
- Spotkanie z weteranem strażackiej służby.
- Dbamy o tradycję i zabytki – opieka nad starym sprzętem.
- Dlaczego musimy troszczyć się o bezpieczeństwo pożarowe?
- Dlaczego musimy chronić przyrodę?
- Główne przyczyny powstawania pożarów w gospodarstwach domowych.
- Przygotowujemy bezpieczne miejsce biwakowania i bezpieczne ognisko.
- Udział w konkursie plastycznym lub innym organizowanym przez drużynę.
- Gry terenowe.
- Zabawy tematyczne.
- Piosenka strażacka.
- Udział w obchodach „Dnia Strażaka”.
- Organizacja „Dnia Dziecka”.
- Przygotowanie spotkania z okazji „Dnia Matki”, „Dnia Ojca”, „Dnia Babci i Dziadka”.

Projekt 2004 r.

**ZARZĄD GŁÓWNY
ZWIĄZKU OCHOTNICZYCH STRAŻY POŻARNYCH RP**

**PROGRAM KSZTAŁCENIA
CZŁONKÓW
MŁODZIEŻOWYCH DRUŻYN POŻARNICZYCH**

PROGRAM KSZTAŁCENIA CZŁONKÓW MŁODZIEŻOWYCH DRUŻYN POŻARNICZYCH

A. Wskazówki organizacyjno – metodyczne

1. Cele kształcenia

Celem kształcenia według niniejszego programu jest przygotowanie członków MDP do pracy społecznej na rzecz ochrony przeciwpożarowej i ewentualnej służby w szeregach OSP. Program służy też kształceniu młodzieży do szeroko rozumianego bezpieczeństwa.

W wyniku nauczania absolwent powinien umieć:

- Przedstawić organizację ochrony przeciwpożarowej w kraju,
- przedstawić organizację ochotniczych straży pożarnych i związku OSP RP,
- przedstawić regulaminowe zadania MDP,
- scharakteryzować czynniki zagrożenia pożarowego oraz przyczyny powstawania i rozprzestrzeniania się pożarów,
- prowadzić propagandę przeciwpożarową w swoim środowisku,
- określić system zaopatrzenia wodnego i alarmowania,
- zastosować podręczny sprzęt gaśniczy,
- wykonać rutynowe czynności w zastępie gaśniczym stosownie do zajmowanej funkcji,
- zajmować stanowiska gaśnicze,
- odpowiednio zachować się w mundurze i stosować zasady służby wewnętrznej,
- udzielać przedlekarskiej pomocy medycznej.

2. Warunki przyjęcia kandydatów:

- przynależność do MDP przy OSP lub innej drużyny środowiskowej zajmującej się m.in. problematyką ochrony przeciwpożarowej (np. drużyny harcerskie, szkolne, PCK i inne),
- wiek 12 – 18 lat,
- pisemna zgoda rodziców lub opiekunów na udział w szkoleniu (w wieku do 16 lat).

3. Wskazówki metodyczne

W procesie realizacji programu należy nawiązać do potrzeb i warunków środowiska lokalnego, w którym prowadzić będą działalność członkowie drużyny.

Zajęcia powinny być prowadzone w sposób dostosowany do możliwości poznawczych i fizycznych młodzieży. W toku zajęć dydaktycznych należy stosować i racjonalnie łączyć różne metody nauczania: pogadankę, opowiadanie, opis, metodę problemową, pokaz, ćwiczenia itp. Przy doborze metod nauczania należy brać pod uwagę: cele kształcenia, materiał nauczania i szczegółowe zadania dydaktyczne.

W procesie kształcenia umiejętności i nawyków powinny wystąpić następujące etapy:

- uświadomienie słuchaczom nazwy i znaczenia danej umiejętności,
- sformułowanie na podstawie wcześniej opanowanych wiadomości reguł postępowania,
- wzorcowe wykonanie danej czynności przez instruktora,
- pierwsze czynności słuchaczy wykonane przy stałej kontroli ze strony instruktora,
- systematyczne i samodzielne wykonywanie przez słuchaczy ćwiczeń rozłożonych odpowiednio w czasie.

Zajęcia praktyczne należy poprzedzić instruktażem wstępnym, w czasie którego instruktor zapoznaje słuchaczy z tematem zajęć, procesem ćwiczenia umiejętności, organizacją ćwiczeń, budową sprzętu, przepisami bhp oraz pobudza ich motywację do starannego wykonania ćwiczeń i zadań.

W toku ćwiczenia umiejętności instruktor kontroluje poprawność ich wykonania, a w razie zauważenia błędów koryguje je w ramach instruktażu indywidualnego.

W ostatniej fazie zajęć należy przeprowadzić instruktaż końcowy, na który składa się podsumowanie zajęć, analiza popełnionych podczas ćwiczenia błędów i ich przyczyn oraz ocena wyników ćwiczeń.

Zajęcia praktyczne powinny być prowadzone w małych grupach do 10 osób.

4. Organizacja kształcenia

Kształcenie według niniejszego programu powinni ukończyć wszyscy członkowie MDP tworzonych przy OSP, natomiast członkowie innych organizacji według własnych potrzeb, uznania i zainteresowań.

Kształcenie można organizować w następujących formach:

- jednorazowego sześciodniowego kursu,
- nauczania prowadzonego cyklicznie na zbiórkach w dniach i w czasie dogodnym dla uczestników kursu,
- nauczania w czasie obozu szkoleniowo-wypoczynkowego. Program ten stanowi wówczas integralną część całego planu obozowej pracy dydaktyczno-wychowawczej.

Kształcenie członków MDP prowadzą straż pożarna, przy których zorganizowana jest drużyna lub które sprawują fachową opiekę nad drużyną, w tym także innych organizacji społecznych i młodzieżowych.

Zajęcia na kursie prowadzić mogą:

- członkowie OSP posiadający kurs ratowników OSP i instruktorów MDP,
- inne osoby o odpowiednim przygotowaniu merytorycznym i pedagogicznym (strażacy PSP, lekarze, nauczyciele itp.)

Organizatora kształcenia obowiązują:

- wybór formy organizacyjnej kształcenia,
- zapewnienie odpowiednio przygotowanych nauczycieli,
- przygotowanie środków i materiałów dydaktycznych,
- powołanie kandydatów,
- zgłoszenie miejsca i terminu nauczania oraz liczby słuchaczy do właściwej, nadrzędnej jednostki organizacyjnej,
- prowadzenie dokumentacji nauczania (lista obecności, dziennik zajęć).

Kształcenie należy zakończyć sprawdzianem składającym się z dwóch części obejmujących: przygotowanie teoretyczne (testy, pytania, zadania do samodzielnego opracowania itp.) i praktyczne (ćwiczenia, zajęcia praktyczne itp.).

Słuchacze, którzy osiągną pozytywne wyniki z obu części sprawdzianu otrzymują zaświadczenia o ukończeniu **kursu członków Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych OSP**, upoważniające do odbycia kursów dla dowódców, a dalej instruktorów MDP OSP. Zaświadczenia wydają Zarządy Oddziału Powiatowego ZOSP RP.

Wiadomości i umiejętności nabyte podczas kształcenia należy systematycznie uaktualniać, rozszerzać i pogłębiać w toku samokształcenia. Powinny stanowić one podstawę do szukania nowych interesujących form pracy drużyn młodzieżowych, wykraczających po za stereotypowy udział w zawodach pożarniczych.

5. Plan nauczania

Lp	Przedmiot nauczania	Liczba godzin		
		Teoria	Praktyka	Razem
1.	Zagadnienia ogólne	4	6	10
2.	Zapobieganie pożarom i miejscowym zagrożeniom	3	1	4
3.	Technika pożarnicza	1	11	12
4.	Ratownictwo	3	13	16
O g ó ł e m:		11	31	42

Użycie celowo określić: „teoria” i „praktyką” zamiast „wykład” i „ćwiczenia” wskazuje na możliwość wykorzystania wszelkich metod i form pracy dydaktyczno-wychowawczej. Podział czasu pracy na oba zakresy jest natomiast tylko wskazówką umożliwiającą organizatorom sprawniejsze planowanie i organizację zajęć.

B. Treści kształcenia

I. Zagadnienia ogólne

Lp.	T e m a t z a j ę ć	Teoria	Praktyka	Razem
1.	Organizacja ochrony przeciwpożarowej	1	-	1
2.	Młodzieżowe drużyny OSP	1	-	1
3.	Służba wewnętrzna	1	1	2
4.	Musztra	-	2	2
5.	Zawody sportowo – pożarnicze	-	1	1
6.	Formy działalności OSP i MDP	1	2	3
Razem:		4	6	10

1. Organizacja ochrony przeciwpożarowej – 1 t.

Pojęcie ochrony przeciwpożarowej. Ochrona przeciwpożarowa powszechnym obowiązkiem obywatelskim. Krajowy system ratowniczy. Państwowa Straż Pożarna. Ochotnicze Straże Pożarne – zadania statutowe, władze (walne zebranie, zarząd, komisja rewizyjna). Związek OSP RP.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- scharakteryzować podstawowe zadania ochrony przeciwpożarowej,
- określić podstawowe obowiązki osób fizycznych i prawnych zapewniające skuteczną ochronę przeciwpożarową obiektów i terenów,
- posługiwać się pojęciami: pożar, miejscowe zagrożenie, klęska żywiołowa, nadzwyczajne zagrożenia środowiska, działania ratownicze,
- wymienić jednostki ochrony przeciwpożarowej i omówić ich główne zadania,
- scharakteryzować organizację ochotniczych straży pożarnych i ich związków,
- określić władze statutowe OSP i omówić zakres ich kompetencji i obowiązków,
- rozróżniać funkcyjnych OSP po noszonych przez nich oznakach funkcji.

2. Młodzieżowe drużyny OSP – 1 t.

Cele i zadania MD OSP. Członkowie drużyny – prawa i obowiązki. Wewnętrzna organizacja drużyny. Rada drużyny i jej obowiązki. Regulamin umundurowania. Funkcje i oznaki funkcyjne. Odznaka „Drużyna Młodzieżowa OSP” – I, II i III stopnia. Specjalności pożarnicze członków MDP – zasady zdobywania i przyznawania.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- wskazać cele i zadania jakie stoją przed członkami MDP,
- scharakteryzować wewnętrzną organizację drużyny,
- wymienić prawa i obowiązki członków MDP,
- nosić regulaminowo umundurowanie,
- rozróżniać funkcyjnych na podstawie oznakowań stopni,
- omówić zasady zdobywania odznaki członków MDP,
- wymienić specjalności pożarnicze i omówić zasady ich zdobywania.

3. Służba wewnętrzna – 1 t., 1 pr.

Zasady zależności służbowej. Stopnie pożarnicze. Zależność – starszy i młodszy, przełożony a podwładny. Droga służbowa. Wydawanie i wykonywanie rozkazów. Wystąpienia w umundurowaniu.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- wyjaśnić występujące zależności służbowe w formacjach mundurowych,
- wymienić i rozpoznać stopnie funkcyjne w OSP i MDP, oraz stopnie służbowe w PSP,
- przedstawiać się i meldować,
- oddawać honory w nakryciu i bez nakrycia głowy,
- określić kto i kiedy uprawniony jest do wydawania rozkazów,
- omówić okoliczności i zasady występowania w mundurze.

4. Musztra – 2 pr.

Postawa zasadnicza i swobodna. Zwroty w miejscu. Marsz. Oddawanie honorów. Zbiórka. Odliczanie. Odstępowanie. Występowanie i wstępowanie do szyku. Zagięcie skrzydeł. Marsz i zatrzymywanie się.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- przyjąć postawę zasadniczą i swobodną,
- wykonać zwroty w miejscu i w marszu,
- maszerować krokiem równym i defiladowym oraz zatrzymywać się,
- wykonać zbiórkę w szeregu i dwuszeregu,
- prawidłowo wykonać czynności w szyku: równania i krycia, odliczania, odstępowania i łączenia, występowania i wstępowania.

Uwaga: zajęcia z musztry mają stanowić przyczynek do kształtowania postaw właściwych dla członków zespołów wyróżniających się mundurem, mają wpłynąć też na zachowanie tożsamości organizacyjnej i dyscypliny. W odniesieniu do uczestników kursów z innych organizacji młodzieżowych podstawy musztry dają ogólne pojęcie o dyscyplinie właściwej dla organizacji mundurowych. Opanowanie w miarę perfekcyjne zasad musztry zostawia się do uznania opiekunom drużyn i może to następować w toku bieżącej pracy zespołu.

5. Zawody sportowo-pożarnicze – 1 pr.

Obowiązujące regulaminy zawodów sportowo-pożarniczych dla MDP. Konkurencje zawodów. Ocena. Zasady przeprowadzania.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- omówić konkurencje rozgrywane w ramach obowiązującego regulaminu zawodów sportowo-pożarniczych,
- omówić zasady oceny poszczególnych konkurencji.

Uwaga: temat ma zainteresować słuchaczy tą formą pracy, nie zaś do zawodów przygotować, co powinno mieć miejsce w ramach odrębnych zbiorów temu celowi poświęconych i angażujących tych, którzy chcą się tym zająć.

6. Formy działalności OSP i MDP – 1 t., 2 pr.

Działalność kulturalno-oświatowa – cele, formy oraz możliwe ujęcia organizacyjne. Współdziałanie z innymi organizacjami młodzieżowymi i społecznymi w zakresie popularyzacji zagadnień ochrony przeciwpożarowej. Izby pamięci i kąciki pożarnicze. wystawy pożarnicze. kroniki pracy OSP i MDP. Działalność sportowo-rekreacyjna. Gry świetlicowe. Gry zespołowe.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- przedstawić cele i formy pracy kulturalno-oświatowej prowadzonej w OSP i MDP,
- podjąć współpracę z innymi organizacjami młodzieżowymi,
- zebrać materiały do kroniki drużyny,
- przygotować dowolną imprezę o charakterze kulturalno-oświatowym,
- zorganizować w drużynie lub jednostce OSP turniej gier świetlicowych,
- przygotować dla drużyny imprezę o charakterze sportowo-rekreacyjnym (wycieczkę, zlot, spływ itp.),
- omówić zasady gry w wybranej grze zespołowej (piłka nożna, siatkówka, koszykówka, piłka ręczna itp.).

II. Zapobieganie pożarom i miejscowym zagrożeniom

Lp.	Temat zajęć	Teoria	Praktyka	Razem
1.	Proces palenia a pożar	1	-	1
2.	Przyczyny powstawania i rozprzestrzeniania się pożarów	1	-	1
3.	Zasady zapobiegania pożarom	1	-	1
4.	Propaganda przeciwpożarowa	-	1	1
Razem:		3	1	4

1. Proces palenia a pożar – 1 t.

Charakterystyka procesu spalania i niezbędne ku temu warunki. Palenie się ciał stałych, cieczy i gazów. Zjawiska towarzyszące procesowi palenia. Przebieg pożaru wewnętrznego.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- wskazać czynniki niezbędne do zaistnienia procesu spalania,
- scharakteryzować wpływ tych czynników na przebieg procesu spalania,
- scharakteryzować zjawiska towarzyszące spalaniu,

- omówić wpływ produktów spalania na bezpieczeństwo istot żywych,
- omówić przebieg spalania w zależności od stanu skupienia substancji palnych.

2. Przyczyny powstawania i rozprzestrzenia się pożarów – 1 t.

Nieostrożność w używaniu ognia otwartego. Pozostawienie dzieci bez opieki. Niewłaściwy stan techniczny instalacji ogrzewczych, elektroenergetycznych, gazowych, wentylacyjnych, odgromowych. Maszyny i silniki o napędzie spalinowym i elektrycznym. Samozapalenie.

Warunki sprzyjające rozprzestrzenianiu się pożarów: materiały budowlane, rodzaj zabudowy, bruzdy i kanały instalacyjne, ogólny nieład, brak umiejętności podjęcia skutecznego przeciwdziałania.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- wymienić podstawowe przyczyny powstawania pożarów,
- wymienić przyczyny pożarów związanych z działalnością człowieka,
- omówić możliwości rozprzestrzeniania się pożarów,
- omówić podstawowe warunki bezpieczeństwa pożarowego, które muszą być spełnione w gospodarstwach domowych.

3. Zasady zapobiegania pożarom i miejscowym zagrożeniom – 1 t.

Zapobieganie pożarom w szkołach, przedszkolach, kinach, salach widowiskowych, sklepach. Zabezpieczenie przeciwpożarowe gospodarstw rolnych, prac żniwnych i omłotowych. Ochrona przeciwpożarowa terenów leśnych. Powodzie, zagrożenia ekologiczne, chemiczne i techniczne.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- omówić podstawowe warunki bezpieczeństwa w obiektach użyteczności publicznej (placówkach oświatowych, salach widowiskowych),
- przedstawić warunki bezpieczeństwa pożarowego podczas żniw i omłotów,
- omówić zasady bezpiecznego składowania płodów rolnych,
- omówić warunki bezpieczeństwa pożarowego w lasach,
- omówić zasady zachowania warunków bezpieczeństwa pożarowego podczas wycieczek,
- przygotować bezpieczne ognisko.
- Rozróżnić zagrożenia dla środowiska i ludzi.

4. Propaganda przeciwpożarowa – 1 pr.

Straty popożarowe. Znaczenie oddziaływań prewencyjnych dla gospodarki narodowej. Działalność propagandowo-informacyjna. Opracowanie materiałów propagandowych.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- omówić wpływ strat pożarowych na gospodarkę narodową,
- przedstawić sposoby oddziaływania propagandowego w zakresie bezpieczeństwa pożarowego,
- przygotować dowolne materiały propagandowe.

III. Technika pożarnicza

Lp.	Temat zajęć	Teoria	Praktyka	Razem
1.	Uzbrojenie osobiste i sprzęt ochrony osobistej	-	1	1
2.	Środki gaśnicze i podręczny sprzęt gaśniczy	1	1	2
3.	Węże pożarnicze i armatura wodna	-	3	3
4.	Sprzęt ratownictwa technicznego, chemicznego, ekologicznego	-	2	2
5.	Drabiny pożarnicze	-	2	2
6.	Sprzęt transportowy i motopompy		1	1
7.	Zaopatrzenie wodne		1	1
Razem:		1	11	12

1. Uzbrojenie osobiste i sprzęt ochrony osobistej – 1 pr.

Elementy uzbrojenia osobistego. Prawidłowe zakładanie i posługiwanie się uzbrojeniem osobistym. Sprzęt ochrony dróg oddechowych – aparaty powietrzne.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- wymienić elementy uzbrojenia osobistego i wskazać jego zastosowanie,
- prawidłowo zakładać uzbrojenie osobiste,
- dbać o wyposażenie osobiste i prowadzić jego bieżącą konserwację,
- omówić przeznaczenie oddechowych aparatów powietrznych,
- sprawdzić i dopasować maskę do aparatów oddechowych,
- wykonać czynności sprawdzające aparaty oddechowe przed i po zakończeniu pracy.

2. Środki gaśnicze i podręczny sprzęt gaśniczy – 1 t., 1 pr.

Woda – jej działanie gaśnicze i zakres stosowania. Piana gaśnicza – rodzaje, mechanizm gaśniczy. Gazy obojętne, halony (zamienniki) i proszki – ich mechanizm gaśniczy i zastosowanie. Grupy pożarów. Gaśnice pianowe, śniegowe, proszkowe – zasady użycia, uruchamianie. Hydronetki. Koce gaśnicze.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- omówić sposoby przerywania procesu spalania przez: usunięcie materiału palnego, odcięcie dopływu utleniacza, odbieranie ciepła i przerywanie łańcuchowej reakcji spalania,
- dokonać podziału środków gaśniczych, uwzględniając mechanizm działania gaśniczego,
- opisać właściwości, przeznaczenie i zakres stosowania środków gaśniczych,
- wskazać wady i zalety środków gaśniczych,
- omówić sposoby podawania różnych środków gaśniczych,
- dokonać wyboru właściwego środka gaśniczego w określonych sytuacjach pożarowych,
- omówić grupy pożarów i przyporządkować im odpowiednie gaśnice,
- wykonać gaszenie za pomocą podręcznego sprzętu gaśniczego (gaśnica pianowa, śniegowa, hydronetka, koc gaśniczy),
- omówić i zademonstrować gaszenie odzieży na człowieku.

3. Węże pożarnicze i armatura wodna – 3 pr.

Węże tłoczne i ssawne – ich rodzaje, budowa, przeznaczenie. Armatura wodna – smok, pływak, łączniki, prądownice wodne i pianowe, rozdzielacz, zbieracz. Stojak i klucz hydrantowy. Sprzęt do obsługi węży – klucze, bandaż, podpinki, mostki, siodełka.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- wymienić i rozróżnić sprzęt wchodzący w skład armatury wodnej,
- omówić przeznaczenie i podstawowe parametry użytkowe poznanego sprzętu,
- budować i zabezpieczyć linię ssawną prowadzoną poziomo,
- rozwijać węże tłoczne z kręgu podwójnego i ósemki,
- łączyć i rozłączać węże tłoczne z nasadami pomp, między sobą, z prądownicami i innym sprzętem armatury wodnej,
- zbudować stanowisko wodne przy hydrancie wykorzystując stojak hydrantowy,
- odwadniać i zwijać linie węzowe,
- zabezpieczyć węże za pomocą bandaży, podpinek, siodełek i mostków przejazdowych,
- stosować zasady bhp podczas budowy linii węzowych,
- przeprowadzić bieżącą konserwację sprzętu.

4. Sprzęt ratownictwa technicznego, chemicznego, ekologicznego – 2 pr.

Zestaw ratownictwa drogowego. Ubrania ratownictwa chemicznego. Sorbenty.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- wymienić i rozróżnić rodzaje sprzętu stosowanego w ratownictwie drogowym,
- omówić przeznaczenie poszczególnych elementów zestawu ratownictwa drogowego,
- znać zasady użytkowania i konserwowania sprzętu.

5. Drabiny pożarnicze – 2 pr.

Drabiny przystawne D3,8, D5, drabiny nasadkowe, drabina słupkowa, drabina D10W. Sprawianie drabin. Technika wchodzenia i schodzenia po drabinie.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- wymienić rodzaje drabin przenośnych i podać ich parametry użytkowe,
- rozróżniać drabiny przenośne na podstawie ich budowy,
- sprawić drabinę; D,38, D5, nasadkową i D10W w warunkach normalnych,
- poprawnie wchodzić i schodzić po drabinie,
- stosować zasady bhp podczas sprawiania drabin,

6. Sprzęt transportowy i motopompy – 1 pr.

Wyposażenie pożarnicze samochodu znajdującego się w macierzystej jednostce OSP. Motopompy i autopompy – przeznaczenie, ogólne zasady budowy i eksploatacji.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- określić wyposażenie samochodu i sposób rozmieszczania sprzętu,
- sprawnie zlokalizować sprzęt rozmieszczony w samochodzie,
- omówić przeznaczenie motopomp i autopomp,
- omówić warunki jakie muszą być spełnione dla zassania i podania wody,
- pobrać wodę z pojazdu i zbiornika otwartego,
- przeprowadzić bieżącą konserwację pomp.

7. Zaopatrzenie wodne – 1 pr.

Zbiorniki naturalne i sztuczne. Ogólne zasady budowy bądź przygotowania punktów czerpania wody. Sieć hydrantowa.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- dokonać klasyfikacji źródeł zaopatrzenia wodnego,
- zlokalizować i określić punkty czerpania wody na podstawie ich oznakowania,
- przygotować punkt czerpania wody przy zbiorniku i cieku wodnym,
- korzystać z hydrantów pożarowych.

IV. Ratownictwo

Lp.	T e m a t z a j ę ć	Teoria	Praktyka	Razem
1.	Organizacja zastępów pożarniczych		2	2
2.	Środki łączności i alarmowania	1		1
3.	Zasady zachowania się w środowiskach zagrożonych	-	2	2
4.	Podstawy taktyki walki z pożarem	1	4	5
5.	Podstawy działań ratowniczych podczas katastrof	1	2	3
6.	Pierwsza pomoc medyczna	-	3	3
Razem:		3	13	16

1. Organizacja zastępów pożarniczych – 2 pr.

Organizacja zespołu ratowniczego w OSP. Podział funkcji w zastępie ratowniczo-gaśniczym. Czynności rutynowe przypisane poszczególnym funkcyjnym.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- omówić zasady organizacji oddziału bojowego w OSP,
- wyjaśnić na czym polega utrzymanie gotowości bojowej,
- dokonać podziału funkcji w zastępie 6 i 4 osobowym,
- określić rutynowe czynności przypisane poszczególnym funkcyjnym podczas rozwinięcia bojowego, zwijania sprzętu, i po powrocie do strażnicy,
- omówić zasady zachowania się podczas jazdy do akcji i powrotu.

2. Środki łączności i alarmowania – 1 t.

Sposoby alarmowania straży pożarnych. System i środki łączności. Alarm w OSP i zachowanie się strażaków. Łączność na miejscu akcji ratowniczej. Obowiązki strażaka łącznika.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- omówić zasady ogłaszania alarmu w OSP,
- odpowiednio zachować się po ogłoszeniu alarmu,
- nawiązać kontakt telefoniczny i radiowy z właściwym terenowo Stan. Kierowania,
- pełnić funkcję łącznika i przekazać meldunki oraz polecenia.

3. Zasady zachowania się w środowiskach zagrożonych – 2 pr.

Poruszanie się w przestrzeniach zagrożonych pożarem – otwieranie przejść, wchodzenie i wychodzenie z obiektu. Ochrona przed promieniowaniem cieplnym i dymem – stosowanie doraźnych środków ochrony. Poruszanie się w strefie zagrożonej substancjami toksycznymi i wybuchowymi. Wyprowadzanie ludzi ze strefy zagrożonej.

Czynności wykonywane przez członków MDP podczas akcji ratowniczych. Pomoc w zabezpieczeniu ratowanych ludzi, zwierząt i mienia. Opieka nad poszkodowanymi.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- wejść do palącego się pomieszczenia otwierając drzwi ze skrzydłem skierowanym do wewnątrz i na zewnątrz obiektu,
- pokonać strefę promieniowania cieplnego i poruszać się w przestrzeni zadymionej wykorzystując najprostsze sposoby ochrony,
- odpowiednio zachować się w przestrzeni zagrożonej wybuchem,
- przeprowadzić przez strefę zadymienia i promieniowania cieplnego inną osobę,
- określić zadania jakie mogą wykonać członkowie MDP podczas działań ratowniczych,
- omówić zasady wyprowadzania zwierząt ze strefy zagrożenia,
- omówić zasady ewakuacji i zabezpieczenia mienia,
- otoczyć opieką osoby wyprowadzane ze strefy zagrożenia.

4. Podstawy taktyki walki z pożarem – 1 t., 4 pr.

Rozpoznanie zdarzenia i ocena sytuacji. Oznakowanie miejsca zdarzenia. Podstawowe formy działań taktycznych – natarcie, obrona (bliższa i dalsza), działania połączone. Elementy terenu akcji gaśniczej. Pożary budynków – piwnice, kondygnacje nadziemne, poddasza i strychy, dachy. Pożary lasów – zasady postępowania.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- omówić rodzaje rozpoznania na miejscu akcji ratowniczej,
- scharakteryzować źródła informacji i korzystać z różnych źródeł,
- odczytać informacje ze znaków i tablic umożliwiających rozpoznanie wodne, określających warunki ewakuacji i bezpieczeństwa,
- zdefiniować i omówić elementy terenu pożaru i terenu akcji,
- zbudować stanowisko wodne przy zbiorniku (cieku wodnym) i z hydrantu,
- zbudować stanowisko gaśnicze zewnętrzne i wewnętrzne na klatce schodowej,
- gasić leśne pożary pokrywy gleby i przyziemne.

5. Podstawy działań ratowniczych podczas katastrof – 1 t., 2 pr.

Katastrofy w komunikacji drogowej – zasady uwalniania ludzi i gaszenie pożaru. Katastrofy budowlane – rozpoznanie zagrożenia ludzi, zabezpieczenie miejsca wypadku (zatamowanie wypływu mediów – woda, gaz), podparcie lub rozbiórka konstrukcji. Powodzie – rozpoznanie, informowanie o zagrożeniu, zasady ochrony terenu i obiektów, ewakuacja.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- wymienić główne przyczyny kolizji i wypadków drogowych,
- określić niebezpieczeństwa występujące podczas katastrof w transporcie drogowym,
- zgasić pożar za pomocą podręcznego sprzętu gaśniczego,
- zabezpieczyć poszkodowanych podczas prowadzonych działań ratowniczych,
- określić zagrożenia towarzyszące katastrofom budowlanym i wskazać na sposoby likwidacji zagrożeń,
- omówić sposoby rozpoznania zagrożenia dla ludzi,
- omówić zasady bezpiecznego przebywania w strefie zagrożonej,
- doraźnie zabezpieczyć miejsce zdarzenia,
- omówić zasady i sposoby ochrony przed powodzią
- omówić zasady ewakuacji ludzi, zwierząt i mienia podczas powodzi.

6. Pierwsza pomoc medyczna – 3 pr.

Organizacja pomocy przedlekarskiej w strażach pożarnych. Apteczki pierwszej pomocy i zestawy ratownicze. Pierwsza pomoc przy zranieniach, krwotokach, złamaniach, zwichnięciach, oparzeniach, porażeniach prądem elektrycznym, zatruciach. Postępowanie ratownicze w ramach resuscytacji krążeniowo-oddechowej.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- ocenić stan poszkodowanego w zakresie podstawowych funkcji życiowych (przytomności, oddychania i krążenia),
- doraźnie zatamować krwawienie zewnętrzne, wykonać opatrunek uciskowy,
- unieruchomić kończynę za pomocą podstawowych, prostych środków,
- unieruchomić poszkodowanego z uszkodzonym kręgosłupem przy zastosowaniu dostępnych środków,
- udzielić pierwszej pomocy przy poparzeniach,
- wykonać podstawowe czynności ratownicze podczas porażenia prądem elektrycznym,
- ułożyć poszkodowanego w pozycji bocznej ustalonej,
- zapewnić komfort cieplny, spokój i bezpieczeństwo do chwili przekazania poszkodowanego służbie medycznej.
- skompletować zawartość apteczki podręcznej i zastosować przechowywane w niej środki.

Uwaga: umiejętności te powinny być przedmiotem systematycznej rocznej pracy w ramach ich nabywania, doskonalenia i uzupełniania.

Bibliografia:

1. ABC strażaka ochotnika. Nr 1. Podręcznik szkolenia szeregowców OSP. ZOSPRP Gdańsk 1996.
2. ABC strażaka ochotnika. Nr 2. Podręcznik szkolenia członków młodzieżowych i harcerskich drużyn pożarniczych. ZOSP RP Gdańsk 1998.
3. ABC strażaka ochotnika. Nr 3. Pierwsza pomoc. ZOSPRP Gdańsk 2000.
4. ABC strażaka ochotnika. Nr 4. „Młodzież zapobiega pożarom” materiały szkoleniowe dla uczestników Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy Pożarniczej. ZOSPRP Gdańsk 2000.
5. ABC strażaka ochotnika. Nr 5. Zawody sportowo-pożarnicze. Regulaminy. ZOSPRP Gdańsk 2000.
6. ABC strażaka ochotnika. Nr 6. Regulamin umundurowania. ZOSPRP Warszawa 2000.
7. ABC strażaka ochotnika. Nr 7. Ceremoniał ochotniczych straży pożarnych. ZOSPRP Warszawa 2000.
8. ABC strażaka ochotnika. Nr 12. Historia ochrony przeciwpożarowej do 1918r. ZOWZOSPRP Gdańsk.
9. Akcje ratownicze podczas katastrof budowlanych. Tłum. J.Kielin. SAPSP Kraków 1999.
10. Bednarek Z., Marciniak A., Działania ratownicze podczas katastrof budowlanych. Kraków 1995.
11. Bezpieczeństwo pożarowe lasów. Firex Warszawa 2000.
12. Bielicki P.P., Organizacja pracy w zastępie gaśniczym. CSPSP Częstochowa 2000.
13. Bielicki P.P., Podstawy taktyki gaszenia pożarów. Kraków 1996.
14. Bielicki P.P., Proces spalania a pożar. CSPSP Częstochowa 2001.
15. Bielicki P.P., Ratownictwo i ewakuacja podczas pożaru. CSPSP Częstochowa 2001.
16. Bielicki P.P., Rozpoznanie pożaru. CSPSP Częstochowa 2001.
17. Borowski P., Poradnik zabezpieczenia przeciwpożarowego wsi i obiektów gospodarki rolnej. Arkady Warszawa 1989.

18. Borowski P., Pożarnicze ABC dla młodzieży. IWZZ Warszawa 1984.
19. Karlikowski T., Pożary lasu. PWRiL Warszawa 1975.
20. Kuta S., Ochotnicze straże pożarne w Polsce Ludowej 1944-1975. IWZZ Warszawa 1987.
21. Krajowy system ratowniczo-gaśniczy. Firex Warszawa 2000.
22. Kwiatkowski A., Orłowski A., Jak zapobiegać pożarom na wsi. PWRiL Warszawa 1982.
23. Lankajtes J., BHP w strażach pożarnych. IWCRZZ Warszawa 1974.
24. Małaczyński M., Zagrożenia środowiska rozlewami olejowymi. Kraków 1994.
25. Olejnik T., Towarzystwa Ochotniczych Straży Ogniwych w Królestwie Polskim. KGSPS Warszawa 1996.
26. Pałowski S., Pożary kościołów i kaplic. „Pax” Warszawa 1974.
27. Pofit-Szczepańska M., Wybrane zagadnienia z chemii ogólnej, fizykochemii spalania i rozwoju pożarów. Kraków 1994.
28. Przysposobienie obronne. Bellona Warszawa 1996.
29. Rączkowski M., Ratownictwo i gaszenie pożarów szpitali. IWCRZZ Warszawa 1972.
30. Regulamin musztry straży pożarnej. KGSP Warszawa 1981.
31. Sajkowski R., Ratownictwo w wodzie. SPPSP Opole 1999.
32. Schoreder M., Teoria i doświadczenie w ratownictwie. SAPSP Poznań 1999.
33. Stadniczuk M., Koksanowicz L., Przygotowanie ratowników do działań w zakresie ratownictwa chemicznego i ekologicznego. SPPSP Opole 2000.
34. Szaflik R. J., Dzieje ochotniczych straży pożarnych. LSW Warszawa 1985.
35. Śmiełowski B., Gaśnice i agregaty. Cz. I. SAPSP Kraków 1996.
36. Śmiełowski B., Gaśnice i agregaty. Cz. II. SAPSP Kraków 1997.
37. Taktyka działań ratowniczych. Zasady postępowania. Działania gaśnicze. CS PSP Częstochowa 1998.
38. Wargocki L., Łączność w strażach pożarnych. IWCRZZ Warszawa 1979.
39. Wilczkowski S., Środki gaśnicze. Kraków 1999.
40. Wiler K., Ochrona lasów przed pożarami. SAPSP Poznań 2000.
41. Zagórski J.P., Mały słownik pożarniczy. IWZZ Warszawa 1990.
42. Zdanowski M., Podstawy ochrony przeciwpożarowej w przemyśle. Wybrane procesy technologiczne. IWCRZZ Warszawa 1978.

Czasopisma;

- „Magazyn Ratowniczy 998”
- „Przegląd Pożarniczy”
- „Strażak”
- „Ratownictwo Polskie”
- „W akcji”
- „Zagrożenia”

Projekt 2004 r.

**ZARZĄD GŁÓWNY
ZWIĄZKU OCHOTNICZYCH STRAŻY POŻARNYCH RP**

PROGRAM KSZTAŁCENIA

**DOWÓDCÓW
MŁODZIEŻOWYCH DRUŻYN POŻARNICZYCH**

PROGRAM KSZTAŁCENIA DOWÓDCÓW MŁODZIEŻOWYCH DRUŻYN POŻARNICZYCH

A. Wskazówki organizacyjno – metodyczne

1. Cele kształcenia

Celem kształcenia według niniejszego programu jest przygotowanie członków MDP do pracy społecznej na rzecz ochrony przeciwpożarowej i służby w szeregach OSP, oraz do kierowania pracą drużyn młodzieżowych. Program jest jednym z elementów kształcenia młodzieży do szeroko rozumianego bezpieczeństwa.

W wyniku nauczania absolwent powinien umieć:

- Przedstawić organizację ochrony przeciwpożarowej w kraju,
- przedstawić organizację ochotniczych straży pożarnych i związku OSP RP,
- scharakteryzować czynniki zagrożenia pożarowego oraz przyczyny powstawania i rozprzestrzeniania się pożarów,
- prowadzić propagandę przeciwpożarową w swoim środowisku,
- planować i organizować pracę drużyny młodzieżowej,
- odpowiednio zachować się w mundurze i stosować zasady służby wewnętrznej,
- udzielać przedlekarskiej pomocy medycznej.

2. Warunki przyjęcia kandydatów:

- przynależność do MDP przy OSP lub innej drużyny środowiskowej zajmującej się m.in. problematyką ochrony przeciwpożarowej (np. drużyny harcerskie, szkolne, PCK i inne),
- wiek 14 – 18 lat,
- ukończony kurs członków młodzieżowych drużyn pożarniczych,
- pisemna zgoda rodziców na udział w szkoleniu (w wieku do 16 lat).

3. Wskazówki metodyczne

W procesie realizacji programu należy nawiązać do potrzeb i warunków środowiska lokalnego, w którym prowadzić będą działalność członkowie drużyny.

Zajęcia powinny być prowadzone w sposób dostosowany do możliwości poznawczych i fizycznych młodzieży.

W toku zajęć dydaktycznych należy stosować i racjonalnie łączyć różne metody pracy jak: pogadankę, opowiadanie, opis, metodę problemową, pokaz, ćwiczenia, zajęcia praktyczne, zabawę itp. Przy doborze metod nauczania należy brać pod uwagę: cele kształcenia, materiał nauczania i szczegółowe zadania dydaktyczne.

W procesie kształcenia umiejętności i nawyków powinny wystąpić następujące etapy:

- uświadomienie słuchaczom nazwy i znaczenia danej umiejętności,
- sformułowanie na podstawie wcześniej opanowanych wiadomości reguł postępowania,
- wzorcowe wykonanie danej czynności przez instruktora,
- pierwsze czynności słuchaczy wykonane przy stałej kontroli ze strony instruktora,
- systematyczne i samodzielne wykonywanie przez słuchaczy ćwiczeń rozłożonych odpowiednio w czasie.

Zajęcia praktyczne należy poprzedzić instruktażem wstępnym, w czasie którego instruktor zapoznaje słuchaczy z tematem zajęć, procesem ćwiczenia umiejętności, organizacją ćwiczeń, budową sprzętu, przepisami bhp oraz pobudza ich motywację do starannego wykonania ćwiczeń i zadań.

W toku ćwiczenia umiejętności instruktor kontroluje poprawność ich wykonania, a w razie zauważenia błędów koryguje je w ramach instruktażu indywidualnego.

W ostatniej fazie zajęć należy przeprowadzić instruktaż końcowy, na który składa się podsumowanie zajęć, analiza popełnionych podczas ćwiczenia błędów i ich przyczyn oraz ocena wyników ćwiczeń.

Zajęcia praktyczne powinny być prowadzone w małych grupach 4 – 8 osobowych.

4. Organizacja kształcenia

Kształcenie według niniejszego programu powinni ukończyć wszyscy członkowie MDP tworzonych przy OSP, a pełniący funkcję dowódców drużyn, natomiast członkowie innych organizacji według własnych potrzeb, uznania i zainteresowań.

Kształcenie można organizować w następujących formach:

- jednorazowego sześciodniowego kursu,
- nauczania prowadzonego cyklicznie na zbiórkach w dniach i w czasie dogodnym dla uczestników kursu,
- nauczania w czasie obozu szkoleniowo-wypoczynkowego. Program ten stanowi wówczas integralną część całego planu obozowej pracy dydaktyczno-wychowawczej.

Kształcenie członków MDP prowadzą oddziały gminne lub powiatowe ZOSP RP w porozumieniu z właściwymi terenowo komendami PSP, a także z innymi organizacjami młodzieżowymi, przy których młodzieżowe drużyny pożarnicze zostały utworzone.

Zajęcia na kursie prowadzić mogą:

- członkowie OSP posiadający kurs ratowników OSP i instruktorów MDP,
- inne osoby o odpowiednim przygotowaniu merytorycznym i pedagogicznym (strażacy PSP, lekarze, nauczyciele itp.)

Organizatora kształcenia obowiązują:

- wybór formy organizacyjnej kształcenia,
- zapewnienie odpowiednio przygotowanych nauczycieli,
- przygotowanie środków i materiałów dydaktycznych,
- powołanie kandydatów,
- zgłoszenie miejsca i terminu nauczania oraz liczby słuchaczy do właściwej, nadrzędnej jednostki organizacyjnej,
- prowadzenie dokumentacji nauczania (lista obecności, dziennik zajęć).

Kształcenie należy zakończyć sprawdzianem składającym się z dwóch części obejmujących: przygotowanie teoretyczne (testy, pytania, zadania do samodzielnego opracowania itp.) i praktyczne (ćwiczenia, zajęcia praktyczne itp.).

Słuchacze, którzy osiągną pozytywne wyniki z obu części sprawdzianu otrzymują zaświadczenia o ukończeniu **kursu dowódców Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych OSP**, upoważniające do odbycia kursów dla dowódców, a dalej instruktorów MDP OSP. Zaświadczenia wydają Zarządy Oddziału Powiatowego ZOSP RP.

Wiadomości i umiejętności nabyte podczas kształcenia należy systematycznie uaktualniać, rozszerzać i pogłębiać w toku samokształcenia. Powinny stanowić one podstawę do szukania nowych interesujących form pracy drużyn młodzieżowych, wykraczających po za stereotypowy udział w zawodach pożarniczych.

5. Plan nauczania

Lp	Przedmiot nauczania	Liczba godzin		
		Teoria	Praktyka	Razem
1.	Zagadnienia ogólne	5	4	9
2.	Zapobieganie pożarom i miejscowym zagrożeniom	3	5	8
3.	Ratownictwo	3	8	11
4.	Metodyka pracy MDP	3	11	14
O g ó ł e m:		14	28	42

Użycie celowo określeń: „teoria” i „praktyką” zamiast „wykład” i „ćwiczenia” wskazuje na możliwość wykorzystania wszelkich metod i form pracy dydaktyczno-wychowawczej. Podział czasu pracy na oba zakresy jest natomiast tylko wskazówką umożliwiającą organizatorom sprawniejsze planowanie i organizację zajęć.

B. Treści kształcenia

I. Zagadnienia ogólne

Lp.	T e m a t z a j ę ć	Teoria	Praktyka	Razem
1.	Organizacja ochrony ludności w Polsce	1	-	1
2.	Służba wewnętrzna	1	1	2
3.	Musztra pododdziałów zwartych	-	2	2
4.	Obyczaj i ceremoniał pożarniczy	1	1	2
5.	Historia ochrony przeciwpożarowej	2	-	2
Razem:		5	4	9

1. Organizacja ochrony ludności w Polsce – 1 t.

Zadania osób fizycznych i prawnych w zakresie ochrony ludności. Zadania jednostek organizacyjnych ochrony ppoż. w stanach nagłych zagrożeń. Prawne podstawy prowadzenia działań ratowniczych. Uprawnienia kierującego działaniami ratowniczymi. Udział młodzieży w działaniach ratowniczych.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- scharakteryzować podstawowy cel ochrony ludności,
- wskazać zadania administracji rządowej i samorządowej w zakresie ochrony ludności,
- omówić zadania jednostek ochrony przeciwpożarowej w zakresie ochrony ludności,
- wymienić podstawowe obowiązki osób fizycznych i prawnych w zakresie ochrony ppoż.,
- określić uprawnienia osoby kierującej działaniami ratowniczymi,
- omówić zasady i możliwości udziału młodzieży w działaniach ratowniczych.

2. Służba wewnętrzna – 1 t, 1 p.

Zależność służbowa. Wydawanie i wykonywanie rozkazów i poleceń. Wchodzenie do pomieszczeń służbowych. Wzajemne zwracanie się strażaków do siebie. Składanie raportów, meldunków i skarg. Dyżur i służba wartownicza.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- stosować zasady obowiązujące podczas wchodzenia do pomieszczeń służbowych,
- postępować podczas kontaktów służbowych z podwładnymi i przełożonymi
- sformułować raport i meldunek,
- pełnić obowiązki dyżurnego podczas zgrupowań i obozów,
- pełnić służbę wartowniczą podczas zgrupowań i obozów.

3. Musztra pododdziałów zwartych – 2 p.

Szyk – jego elementy i rodzaje. Zachowanie się w szyku. Występowanie strażaków z kolumny. Odstępowanie i odginanie skrzydeł. Tworzenie kolumny marszowej. Marsz i zatrzymywanie się. Zmiana kierunku marszu. Oddawanie honorów przez ugrupowania rozwinięte i marszowe.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- utworzyć pieszy pododdział zwarty,
- zmieniać front szyku, występować z szyku,
- odpowiednio zachować się podczas przemarszu pododdziału pieszego,
- wydawać poprawne komendy.

4. Obyczaj i ceremoniał pożarniczy – 1 t, 1 p.

Etyka w służbie pożarniczej. Wartości moralne i społeczne strażaka. Współdziałanie w służbie strażackiej. Uczestnictwo w życiu publicznym. Obyczaj w służbie strażackiej. Obchody świąt państwowych i pożarniczych. Występowanie ze sztandarem. Ceremonie zbiorowe. Wyróżnienia. Uroczystości wewnętrzne drużyny.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- odpowiednio zachować się w mundurze podczas wystąpień publicznych,
- właściwie zachowywać się w środowisku społecznym,
- właściwie zachować się podczas udziału w uroczystościach obchodów świąt państwowych i pożarniczych,
- opracować scenariusz uroczystości w drużynie.

5. Historia ochrony przeciwpożarowej – 2 t.

Początki organizacji zabezpieczenia przed pożarami i ich skutkami. Organizacja zwalczania pożarów w okresie średniowiecza. Ochrona przeciwpożarowa w czasie zaborów i w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Działalność straży pożarnych w czasie II wojny światowej – strażacki ruch oporu. Ochrona przeciwpożarowa po II wojnie. Związek OSP i jego rola w rozwoju ochrony przeciwpożarowej. Młodzież i kobiety w służbie pożarniczej.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- przedstawić rys historyczny rozwoju pożarnictwa w Polsce,
- omówić rozwój techniki pożarniczej,
- wskazać najważniejsze wydarzenia wpływające na organizację ochrony ppoż. w kraju.

II. Zapobieganie pożarom i miejscowym zagrożeniom

Lp.	T e m a t z a j ę ć	Teoria	Praktyka	Razem
1.	Zagrożenie pożarowe budynków	1	1	2
2.	Zagrożenie pożarowe w gospodarce rolnej i leśnej	1	1	2
3.	Działalność prewencyjna	1	3	4
Razem:		3	5	8

1. Zagrożenie pożarowe budynków – 1 t, 1 p.

Budynki i ich odporność ogniowa. Strefy pożarowe. Oddzielenia przeciwpożarowe. Drogi ewakuacyjne i dojazdowe. Instalacje: elektryczna, gazowa i wodna. Czynniki wpływające na zagrożenie budynków.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- zdefiniować pojęcie budynku i dokonać podziału budynków pod kątem ich przeznaczenia,
- scharakteryzować pojęcie budynku użyteczności publicznej,
- omówić zadania oddzieleń przeciwpożarowych,
- wyjaśnić znaczenie podziału obiektu na strefy pożarowe,
- omówić warunki stawiane dla dróg ewakuacyjnych,
- omówić zagrożenia wynikające z niewłaściwego użytkowania instalacji elektrycznej,
- omówić zagrożenia związane z instalacjami gazowymi,
- przeprowadzić ewakuację klasy (grupy wychowawczej).

2. Zagrożenie pożarowe w gospodarce rolnej i leśnej – 1 t, 1 p.

Charakterystyka zagrożeń w domowym gospodarstwie rolnym. Składowanie płodów rolnych. Przyczyny pożarów leśnych. Zagrożenie obszarów leśnych. Zabezpieczenie przeciwpożarowe lasów, torfowisk i terenów śródleśnych. Zasady bezpiecznego biwakowania.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- scharakteryzować zagrożenie pożarowe w domowym gospodarstwie rolnym,
- omówić zasady składowania płodów rolnych,
- scharakteryzować zagrożenie pożarowe obszarów leśnych,
- wskazać sposoby przeciwpożarowego zabezpieczenia lasów,
- przygotować bezpieczne obozowisko.

3. Działalność prewencyjna – 1 t, 3 p.

Popularyzacja przepisów przeciwpożarowych. Formy działalności propagandowej: prasa, radio, telewizja. Oddziaływania lokalne: plakaty, gazetki i fotogazetki, pogadanki, konkursy itp. Udział młodzieży w działalności prewencyjnej.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- scharakteryzować rolę propagandy masowej na rzecz bezpieczeństwa pożarowego,
- omówić formy szeroko pojętych oddziaływań prewencyjnych,
- omówić formy lokalnej propagandy przeciwpożarowej,
- przygotować materiały propagandowe dla placówek szkolno-wychowawczych.

III. Ratownictwo

Lp.	T e m a t z a j ę ć	Teoria	Praktyka	Razem
1.	Podstawowe formy walki z pożarem	1	2	3
2.	Podstawowe techniki gaszenia pożarów	1	2	3
3.	Zabezpieczenie ciągłości działań	1	1	2
4.	Sprzęt ochrony osobistej	-	1	1
5.	Sprzęt ratownictwa technicznego	-	2	2
Razem:		3	8	11

1. Podstawowe formy walki z pożarem – 1 t., 2 p.

Natarcie jako podstawowa forma walki z pożarem. Natarcie wewnętrzne i zewnętrzne: na front, obwód (część obwodu – skrzydła), powierzchnię i objętość pomieszczenia. Natarcie na ognisko pożaru. obrona jako zachowawcza forma walki z pożarem. Obrona bliska i dalsza (osłona). Obrona przez opóźnianie. Działania połączone. Czynniki decydujące o skuteczności działań gaśniczych. Intensywność podawania środków gaśniczych.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- omówić formy działań taktycznych,
- rozróżnić formy natarcia i określić zasady ich zastosowania,
- wskazać w jakich formach może być podjęta obrona,
- omówić pojęcie intensywności podawania środka gaśniczego,
- omówić zadania natarcia i obrony,
- wymienić czynniki, od których zależy skuteczność działań gaśniczych,
- zająć stanowiska gaśnicze w natarciu i obronie.

2. Podstawowe techniki gaszenia pożarów – 1 t, 2 p.

Budowa linii wężowych w różnych sytuacjach. Miejsce ustawienia rozdzielacza. Pozycja prądownika podczas pracy. Zadania prądownika. Dobór i operowanie prądami gaśniczymi wody i piany. Oddymianie pomieszczeń. Otwieranie pomieszczeń i wykonywanie dojsć dla stanowisk gaśniczych.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- dokonać podziału linii gaśniczych,
- omówić zasady budowy linii wężowych,
- zbudować linię ssawną, zasilającą, główną i gaśniczą,
- poprawnie ustawić rozdzielacz,
- poprowadzić linię wężową przez przeszkody (krawędzie, drogi, torowiska, rowy),
- zbudować linię wężową po klatce schodowej: pomiędzy biegami schodów i z kręgu,
- zabezpieczyć linię wężową prowadzoną na wysokość (klatki schodowe, drabina),
- zająć różne pozycje prądownika,
- omówić zadania prądownika,
- operować prądem gaśniczym wody i piany podczas pożarów zewnętrznych,
- operować prądem gaśniczym wody i piany wewnątrz obiektu,
- bezpiecznie otworzyć pomieszczenia,
- oddymić pomieszczenie prądem wody.

3. Zabezpieczenie ciągłości działań – 1 t, 1 p.

Łączność dowodzenia i współdziałania. Techniczne środki zabezpieczenia łączności. Meldunki i ich przekazywanie. Odwoody taktyczne i operacyjne. Miejsca ustawienia odwodów. Zabezpieczenie logistyczne akcji (wyżywienie, nocleg, toalety, punkty napraw i wymiany sprzętu, zabezpieczenie medyczne itp.). Opieka nad poszkodowanymi. Ochrona mienia.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- scharakteryzować rodzaje łączności podczas działań ratowniczych,
- obsłużyć radiotelefon przenośny i przewoźny,
- sformułować i przekazać meldunek z miejsca akcji
- przygotować punkt przyjęcia odwołu taktycznego,
- zorganizować opiekę nad poszkodowanymi,
- zapewnić ochronę ratowanego mienia.

4. Sprzęt ochrony osobistej – 1 p.

Ubrania ochronne, ich elementy i przeznaczenie ubrania żaroodporne, ochrony chemicznej, kwasoodporne). Zasady eksploatacji i konserwacji.

Sprzęt ochrony dróg oddechowych: aparaty podciśnieniowe i nadciśnieniowe. Ogólna budowa aparatu. Czynności przed przystąpieniem do pracy i w czasie pracy. Konserwacja sprzętu ochrony dróg oddechowych.

Sygnalizatory bezruchu.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- wymienić rodzaje i przeznaczenie ubrań ochronnych stosowanych w ratownictwie,
- omówić zakres stosowania ubrań,
- omówić zasady konserwacji ubrań ochronnych,
- określić cel i zakres stosowania aparatów ochrony dróg oddechowych,
- omówić podstawowe elementy składowe powietrznego aparatu oddechowego,
- wykonać czynności sprawdzające przed użyciem aparatu oddechowego,
- dokonać podstawowych zabiegów konserwacyjnych,
- wskazać przeznaczenie sygnalizatora bezruchu.

5. Sprzęt ratownictwa technicznego – 2 p.

Pneumatyczne i hydrauliczne zestawy ratownicze: rozpierak szczękowy, nożyce, rozpieracz kolumnowy, pompy hydrauliczne, poduszki podnoszące. Piły do drewna, betonu i stali. Młoty udarowe. Wyciągarki. Podręczny sprzęt burzący: bosaki, sagany, inopór, nożyce ręczne. Przeznaczenie, zasady użycia, konserwacja.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- dokonać podziału sprzętu i określić jego przeznaczenie,
- wymienić i rozpoznać narzędzia i osprzęt wchodzące w skład zestawu hydraulicznego,
- wymienić i rozpoznać narzędzia i osprzęt wchodzące w skład zestawu pneumatycznego,
- omówić przeznaczenie poszczególnych narzędzi,
- zmontować poszczególne zestawy i wykonać proste zadania.

Temat ma pobudzić zainteresowanie młodzieży służbą ratowniczą. Można zezwolić na wykonanie prostych czynności jak np. przecięcie pręta bądź sztaby, podniesienie ciężaru, z zastrzeżeniem, że zachowane zostaną wszelkie warunki bezpieczeństwa. Praca przebiegać musi pod nadzorem instruktora

IV. Metodyka pracy MDP

Lp.	T e m a t z a j ę ć	Teoria	Praktyka	Razem
1.	Grupa społeczna	1	-	1
2.	Formy pracy drużyn młodzieżowych	1	7	8
3.	Planowanie pracy i realizacja zadań	-	2	2
4.	Szkolenie w MDP	1	2	3
Razem:		3	11	14

1. Grupa społeczna 1 t.

Charakterystyka więzi formalnych i nieformalnych w drużynie. Czynniki warunkujące zwartość i spójność grupy oraz jej efektywną pracę. Normy grupowe. Cele grupowe a indywidualne, ich wzajemne powiązanie dla dobra zespołu i zaspokojenia potrzeb członków grupy. Rola dowódcy drużyny. Współpraca ze środowiskiem lokalnym.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- scharakteryzować więzi międzyludzkie,
- omówić od czego zależy osiągnięcie sukcesu przez zespół,
- omówić normy grupowe i wskazać mechanizm ich powstawania,
- omówić sposób zakreślania celów pracy grupy,
- wskazać na rolę dowódcy w ustalaniu celów działania grupy,
- wskazać na współzależność między środowiskiem lokalnym a grupą społeczną jaką stanowi MDP.

2. Formy pracy drużyn młodzieżowych 1 t, 7 p

Regulaminowa działalność drużyn młodzieżowych. Udział w szkoleniu kwalifikacyjnym oraz uzupełniającym i doskonalącym. Działalność prewencyjna – propagowanie zagadnień ochrony przeciwpożarowej. Działalność kulturalno-oświatowa – wieczorki, konkursy, spotkania z ciekawymi ludźmi itp., Zespoły zainteresowań – wokalnie-muzyczne, teatralne, recytatorskie, plastyczne, fotograficzne itp. imprezy otwarte – pogadanki, prezentacja prac zespołów zainteresowań. Działalność spotowo-rekreacyjna – zawody pożarnicze, gry zespołowe, gry świetlicowe, zawody sportowe (wybrane dyscypliny), wycieczki, biwaki, rajdy. Ogólnopolski Turniej Wiedzy Pożarniczej. Konkurs plastyczny „Młodzież zapobiega pożarom”. Zdobywanie sprawności członków MDP i harcerskich o kierunku pożarniczym.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- wskazać możliwe do podjęcia formy pracy drużyny,
- przygotować materiały propagandowe z zakresu bezpieczeństwa pożarowego (także powszechnego),
- zorganizować dowolną imprezę o charakterze kulturalno-oświatowym,
- zorganizować dowolną imprezę o charakterze sportowym,
- zorganizować wycieczkę np. do ciekawych miejsc w najbliższym sąsiedztwie.
- omówić zasady udziału w OTWP.

Zwrócić uwagę na korelację z tematem 3 „Działalność prewencyjna” z działu II „Zapobieganie pożarom”.

3. Planowanie pracy i realizacja zadań 2 p

Cel i zasady opracowywania planów pracy drużyny. Rodzaje planów. Źródła planów i udział członków drużyny w ich tworzeniu. Cechy dobrego planu (celowość, wykonalność, wewnętrzna zgodność, racjonalność, określenie czasu, giętkość itp.). Budowa planu. Realizacja i kontrola wykonania planu pracy drużyny. Analiza planów.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- omówić zasady opracowywania planów pracy drużyny,
- opracować krótko i długoterminowy plan pracy,
- zrealizować przyjęte plany pracy,
- dokonywać bieżącej i końcowej analizy realizacji planów pracy.

4. Szkolenie MDP 1 t, 2 p.

Zasady i metody nauczania. Formy pracy szkoleniowej i wychowawczej. Organizacja zbiórki szkoleniowej. Cechy dobrej zbiórki. Metodyczne i techniczne przygotowanie zajęć. Pomoce dydaktyczne i ich dobór do zadań i celów zajęć. Konspekt zajęć. Zasady higieny szkolnej. Dokumentacja szkolna. Dokumentacja pracy drużyny.

Cele do osiągnięcia

W wyniku realizacji tematu uczeń powinien umieć:

- wskazać na podstawowe zasady nauczania,
- scharakteryzować podstawowe metody nauczania,
- wybrać odpowiednią do założonych celów organizacyjną formę pracy,
- dobrać odpowiednie pomoce i środki dydaktyczne stosownie do tematyki zajęć,
- przestrzegać podczas zajęć zasad bezpieczeństwa i higieny pracy,
- prowadzić dokumentację pracy drużyny.

Bibliografia:

1. ABC strażaka ochotnika. 1. Podręcznik szkolenia szeregowców OSP. ZOSPRP Gdańsk 1996.
2. ABC strażaka ochotnika. 2. Podręcznik szkolenia członków młodzieżowych i harcerskich drużyn pożarniczych. ZOSP RP Gdańsk 1998.
3. ABC strażaka ochotnika. 3. Pierwsza pomoc. ZOSPRP Gdańsk 2000.
4. ABC strażaka ochotnika. 4. „Młodzież zapobiega pożarom” materiały szkoleniowe dla uczestników Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy Pożarniczej. ZOSPRP Gdańsk 2000.
5. ABC strażaka ochotnika. 5. Zawody sportowo-pożarnicze. Regulaminy. ZOSPRP Gdańsk 2000.
6. ABC strażaka ochotnika. 6. Regulamin umundurowania. ZOSPRP Warszawa 2000.
7. ABC strażaka ochotnika. 7. Ceremoniał ochotniczych straży pożarnych. ZOSPRP Warszawa 2000.
8. ABC strażaka ochotnika. Historia ochrony przeciwpożarowej do 1918r.. ZWZOSP Gdańsk.
9. Akcje ratownicze podczas katastrof budowlanych. Tłum. J.Kielin. SAPSP Kraków 1999.
10. Bednarek Z., Marciniak A., Działania ratownicze podczas katastrof budowlanych. Kraków 1995.
11. Bezpieczeństwo pożarowe lasów. Firex Warszawa 2000.
12. Bielicki P.P., Organizacja pracy w zastępie gaśniczym. CSPSP Częstochowa 2000.
13. Bielicki P.P., Podstawy taktyki gaszenia pożarów. Kraków 1996.
14. Bielicki P.P., Proces spalania a pożar. CSPSP Częstochowa 2001.

15. Bielicki P.P., Ratownictwo i ewakuacja podczas pożaru. CSPSP Częstochowa 2001.
16. Bielicki P.P., Rozpoznanie pożaru. CSPSP Częstochowa 2001.
17. Borowski P., Poradnik zabezpieczenia przeciwpożarowego wsi i obiektów gospodarki rolnej. Arkady Warszawa 1989.
18. Borowski P., Pożarnicze ABC dla młodzieży. IWZZ Warszawa 1984.
19. Ceremoniał pożarniczy. KGSPSP Warszawa 1998.
20. Gil D., Placek P., Armatura wodna i pianowa. CSPSP Częstochowa 2003.
21. Jaworski A., Wilczur J. E., Strażacka wierność. Z dziejów strażackiego antyhitlerowskiego ruchu oporu w okupowanej stolicy w latach 1939 – 1945. WMON Warszawa 1986.
22. Karlikowski T., Pożary lasu. PWRiL Warszawa 1975.
23. Kuta S., Ochotnicze straże pożarne w Polsce Ludowej 1944-1975. IWZZ Warszawa 1987.
24. Krajowy system ratowniczo-gaśniczy. Firex Warszawa 2000.
25. Kwiatkowski A., Orłowski A., Jak zapobiegać pożarom na wsi. PWRiL Warszawa 1982.
26. Lankajtes J., BHP w strażach pożarnych. IWCRZZ Warszawa 1974.
27. Olejnik T., Towarzystwa Ochotniczych Straży Ogniwowych w Królestwie Polskim. KGSPSP Warszawa 1996.
28. Pałowski S., Pożary kościołów i kaplic. „Pax” Warszawa 1974.
29. Pofit-Szczepańska M., Wybrane zagadnienia z chemii ogólnej, fizykochemii spalania i rozwoju pożarów. Kraków 1994.
30. Przysposobienie obronne. Bellona Warszawa 1996.
31. Rączkowski M., Ratownictwo i gaszenie pożarów szpitali. IWCRZZ Warszawa 1972.
32. Regulamin musztry straży pożarnej. KGSP Warszawa 1981.
33. Schoreder M., Teoria i doświadczenie w ratownictwie. SAPSP Poznań 1999.
34. Schroeder M., Wypadki w komunikacji drogowej. FEiTR brw.
35. Szaflik R. J., Dzieje ochotniczych straży pożarnych. LSW Warszawa 1985.
36. Taktyka działań ratowniczych. Zasady postępowania. Działania gaśnicze. CS PSP Częstochowa 1998.
37. Wilczkowski S., Środki gaśnicze. Kraków 1999.
38. Wiler K., Ochrona lasów przed pożarami. SAPSP Poznań 2000.
39. Zagórski J.P., Mały słownik pożarniczy. IWZZ Warszawa 1990.
40. Zdanowski M., Podstawy ochrony przeciwpożarowej w przemyśle. Wybrane procesy technologiczne. IWCRZZ Warszawa 1978.

Czasopisma;

- „Magazyn Ratowniczy 998”
- „Przegląd Pożarniczy”
- „Strażak”
- „Ratownictwo Polskie”
- „W akcji”
- „Zagrożenia”

Projekt 2004 r.

**ZARZĄD GŁÓWNY
ZWIĄZKU OCHOTNICZYCH STRAŻY POŻARNYCH RP**

PROGRAM KSZTAŁCENIA

**INSTRUKTORÓW
MŁODZIEŻOWYCH DRUŻYN POŻARNICZYCH**

PROGRAM KSZTAŁCENIA INSTRUKTORÓW MŁODZIEŻOWYCH DRUŻYN POŻARNICZYCH

A. Wskazówki organizacyjno – metodyczne

1. Cele kształcenia

Celem kształcenia według niniejszego programu jest przygotowanie członków OSP lub MDP działających przy OSP, bądź w drużynach środowiskowych do pracy społecznej z młodzieżą, umiejętnego organizowania jej zajęć w czasie wolnym, przygotowania jej do działania na rzecz ochrony przeciwpożarowej i służby w szeregach OSP. Program jest jednym z elementów kształcenia społeczeństwa do szeroko rozumianego bezpieczeństwa.

Kurs ma przygotować osoby zajmujące się praktyką pedagogiczną (instruktorską) do samodzielnej pracy z młodzieżą. Ma umożliwić słuchaczom opanowanie warsztatu metodycznego, wyzwolić refleksję pedagogiczną. Wytworzyć umiejętność planowania i organizowania pracy dydaktyczno-wychowawczej.

Absolwent kursu powinien znać:

- podstawowe procesy orientacyjno-poznawcze człowieka,
- pojęcie osobowości i jej czynniki składowe,
- wpływ potrzeb i motywacji na funkcjonowanie człowieka,
- zasady funkcjonowania człowieka w grupie społecznej,
- mechanizmy kierowania grupą społeczną,
- znaczenie i przebieg stresu,
- zasady i metody wychowania,
- mechanizmy kształtowania autorytetu,
- funkcjonowanie systemu oświatowego i systemu kształcenia pożarniczego w kraju,
- wymagania społecznej służby pożarniczej,
- zasady rządzące procesem nauczania-uczenia się,
- mechanizmy i metody kształtowania umiejętności,
- metody i środki dydaktyczne,
- zasady ustalania celów kształcenia w tym ich operacjonalizacji,
- metody kontroli i oceny wyników pracy dydaktycznej,
- organizacyjne formy pracy dydaktycznej i wychowawczej,
- metody kształtowania sprawności fizycznej,
- zasady zdobywania stopni i sprawności MDP i harcerskich,
- zasady organizacji pracy prewencyjnej,
- sposoby organizowania imprez kulturalnych i sportowych,
- mechanizmy kształtowania umiejętności,
- czynności nauczyciela w zakresie przygotowania zajęć dydaktycznych,
- zasady bezpieczeństwa podczas zajęć.

Absolwent kursu powinien umieć:

- stosować rozmaite metody i techniki poznawania wychowanka,
- kierować grupą i rozwiązywać występujące w niej konflikty,
- stosować w praktyce zasady nauczania,
- właściwie opracowywać cele kształcenia i wychowania,
- właściwie dobierać i stosować metody nauczania oraz środki dydaktyczne,
- zorganizować i poprowadzić lekcje,
- kształtować umiejętności ucznia,

- umiejętnie stosować metody kontroli i oceny,
- przygotować środki pomiaru i oceny wiedzy i umiejętności,
- stosować ćwiczenia specyficzne dla przygotowania ratownika,
- właściwie przygotować lekcje oraz projektować materiały dydaktyczne,
- przygotować stanowiska pracy wychowawczo-dydaktycznej,
- planować i organizować prace zespołu wychowanków.

2. Warunki przyjęcia kandydatów:

- przynależność do OSP bądź MDP przy OSP lub innej drużyny środowiskowej zajmującej się m.in. problematyką ochrony przeciwpożarowej (np. drużyny harcerskie, szkolne, PCK i inne),
- wiek powyżej 16 lat,
- ukończony kurs dowódców MDP lub posiadanie harcerskiego stopnia instruktorskiego.

Program kursu umożliwia na uczestniczenie w nim osób, które nie przeszły kursów wcześniejszych dla członków i dowódców MDP.

3. Wskazówki metodyczne

W procesie realizacji programu należy nawiązać do potrzeb i warunków środowiska lokalnego, w którym prowadzić będą działalność członkowie drużyny.

Zajęcia powinny być prowadzone w sposób dostosowany do możliwości poznawczych i fizycznych młodzieży.

W toku zajęć dydaktycznych należy stosować i racjonalnie łączyć różne metody nauczania: pogadankę, opowiadanie, opis, metodę problemową, pokaz, ćwiczenia itp. W szerokim zakresie stosować należy aktywizujące metody nauczania. Przy doborze metod nauczania należy brać pod uwagę: cele kształcenia, materiał nauczania i szczegółowe zadania dydaktyczne.

Każdy słuchacz powinien samodzielnie poprowadzić przynajmniej jedną jednostkę zajęć. W tym celu należy stosować metodę ćwiczeń laboratoryjnych. Ćwiczenia powinny odbywać się w małych grupach liczących do 10 słuchaczy.

Zajęcia praktyczne należy poprzedzić instruktażem wstępnym, w czasie którego instruktor zapoznaje słuchaczy z tematem zajęć, procesem ćwiczenia umiejętności, organizacją pracy, przepisami bhp oraz pobudza ich motywację do starannego wykonania ćwiczeń i zadań.

4. Organizacja kształcenia

Kształcenie według niniejszego programu powinni ukończyć wszyscy instruktorzy drużyn MDP tworzonych przy OSP, natomiast członkowie innych organizacji według własnych potrzeb, uznania i zainteresowań.

Kształcenie można organizować w następujących formach:

- jednorazowego kilkudniowego kursu,
- nauczania prowadzonego cyklicznie na zbiórkach w dniach i w czasie dogodnym dla uczestników kursu,

- nauczania w czasie obozu szkoleniowo-wypoczynkowego. Program ten stanowi wówczas integralną część całego planu obozowej pracy dydaktyczno-wychowawczej,
- kursu przemiennego,
- samokształcenia kierowanego.

Kształcenie instruktorów MDP prowadzą oddziały powiatowe i wojewódzkie ZOSP RP we współpracy z właściwymi terenowo komendami PSP. Organizatorem kursu może być oddział wojewódzki ZOSP RP w porozumieniu z właściwym terenowo ośrodkiem szkolenia (szkołą) PSP.

Organizatora kształcenia obowiązują:

- wybór formy organizacyjnej kształcenia,
- zapewnienie odpowiednio przygotowanych nauczycieli, a w przypadku przyjęcia formy samokształcenia kierowanego – opiekunów,
- przygotowanie środków i materiałów dydaktycznych,
- powołanie kandydatów,
- zgłoszenie miejsca i terminu nauczania oraz liczby słuchaczy do właściwej, nadrzędnej jednostki organizacyjnej,
- prowadzenie dokumentacji kursu (lista obecności, dziennik zajęć).

Kształcenie należy zakończyć egzaminem składającym się z dwóch części sprawdzających: przygotowania teoretyczne (testy, pytania, zadania do samodzielnego opracowania itp.) i praktyczne (ćwiczenia, zajęcia praktyczne itp.). Ocena końcowa jest średnią z obu części egzaminu.

Słuchacze, którzy złożą egzamin z wynikiem pozytywnym otrzymują świadectwa (alternatywnie zaświadczenia) ukończenia **kursu instruktorów Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych OSP**, upoważniające do samodzielnego kierowania pracą MDP.

Wiadomości i umiejętności nabyte podczas kształcenia należy systematycznie uaktualniać, rozszerzać i pogłębiać w toku samokształcenia. Powinny stanowić one podstawę do szukania nowych interesujących form pracy drużyn młodzieżowych, wykraczających po za stereotypowy udział w zawodach pożarniczych.

5. Ramowy plan nauczania

Lp	Przedmiot nauczania	Liczba godzin		
		Teoria	Praktyka	Razem
1.	Zagadnienia ogólne	3	1	4
2.	Wybrane zagadnienia z psychologii	5	2	7
3.	Teoria wychowania	7	3	10
4.	Podstawy dydaktyki	6	9	15
5.	Metodyka pracy MDP	6	16	22
O g ó ł e m:		27	31	58

Użycie celowo określeń: „teoria” i „praktyką” zamiast „wykład” i „ćwiczenia” wskazuje na możliwość wykorzystania wszelkich metod i form pracy dydaktyczno-wychowawczej. Podział czasu pracy na oba zakresy jest natomiast tylko wskazówką umożliwiającą organizatorom sprawniejsze planowanie i organizację zajęć.

B. Szczegółowy plan nauczania

I. Zagadnienia ogólne

Lp.	Temat zajęć	Teoria	Praktyka	Razem
1.	Organizacja ochrony przeciwpożarowej	1	-	1
2.	Prace administracyjne	1	1	2
3.	Prowadzenie działań ratowniczych	1	-	1
	Razem:	3	1	4

1. Organizacja ochrony przeciwpożarowej – 1 t.

Podstawy prawne funkcjonowania systemu ochrony ludności. Jednostki organizacyjne ochrony przeciwpożarowej i nadzór nad ich funkcjonowaniem. Zasady finansowania ochrony ppoż. Struktura organizacyjna, ustawowe zadania, uprawnienia i obowiązki członków OSP.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- scharakteryzować podstawowe zadania systemu ochrony ludności (w tym ochrony przeciwpożarowej),
- wymienić organa administracji państwowej odpowiedzialne za politykę w zakresie ochrony ludności i określić zakres ich odpowiedzialności,
- określić zadania administracji samorządowej w zakresie ochrony ludności,
- omówić zasady finansowania zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej,
- wymienić obowiązki osób fizycznych i prawnych w zakresie ochrony ppoż.

2. Prace administracyjne – 1 t, 1 p.

Dokumentacja OSP i drużyn młodzieżowych. Sporządzanie notatek, raportów, sprawozdań i ich redagowanie. Protokołowanie odpraw służbowych, narad i zebrań. Kontakty z dziennikarzami i sporządzanie komunikatów informacyjnych.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- sporządzić notatkę, raport służbowy i sprawozdanie,
- przygotować scenariusz odprawy, narady, zebrania,
- sporządzić protokół z zebrania,
- sporządzać i posługiwać się dokumentacją obowiązującą w OSP i MDP,
- zachować się w czasie wywiadu udzielanego dziennikarzom i przestrzegać przysługujących kompetencji,
- sporządzić komunikat dla środków społecznej komunikacji.

3. Prowadzenie działań ratowniczych – 1 t

Działania ratownicze oraz czynności specjalistyczne i pomocnicze. Jednostki ratownicze prowadzące określone działania i ich uprawnienia. Uprawnienia kierującego działaniami ratowniczymi. Realizacja uprawnień w okolicznościach uzasadnionych stanem wyższej konieczności. Prawo odstąpienia od zasad uznanych powszechnie za bezpieczne.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- określić pojęcia: działania ratownicze, akcja ratownicza,
- wymienić uprawnienia kierującego akcją ratowniczą,
- określić okoliczności zaistnienia stanu wyższej konieczności,
- wskazać sytuacje w jakich można odstąpić od zasad uznanych powszechnie za bezpieczne

II. Wybrane zagadnienia z psychologii

Lp.	T e m a t z a j ę ć	Teoria	Praktyka	Razem
1.	Psychologia jako nauka	1	1	2
2.	Procesy orientacyjno – poznawcze	1	-	1
3.	Problemy psychologii osobowości	1	-	1
4.	Kontakty interpersonalne	1	1	2
5.	Stres fizjologiczny i psychiczny	1	-	1
Razem:		5	2	7

1. Psychologia jako nauka – 1 t, 1 p.

Przedmiot badań psychologicznych. Podział nauk psychologicznych. Podstawowe pojęcia psychologii. Podstawowe metody i techniki badań w psychologii (ćwicz.).

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- znać podstawowe pojęcia z psychologii i umiejętnie je stosować,
- wymienić podstawowe zadania psychologii i wskazać na powiązania z innymi naukami,
- omówić metody poznania wychowanka i jego środowiska wychowawczego,
- stosować w praktyce metody badawcze psychologii.

2. Procesy orientacyjno-poznawcze – 1 t.

Ogólna charakterystyka procesów orientacyjno-poznawczych, ich rola i znaczenie w uczeniu się i nauczaniu. Uczenie się jako szczególny proces poznawczy. Ogólna charakterystyka procesu uczenia się. Rodzaje uczenia się (przez próby i błędy, pamięciowe, przez zrozumienie, przez obserwację i naśladowanie, przez rozwiązywanie problemów, przez praktykę). Psychologiczne podstawy przyswajania wiedzy i umiejętności.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- scharakteryzować podstawowe procesy orientacyjno - poznawcze i ich rolę w procesie uczenia się i nauczania,
- omówić formy uczenia się,
- określić możliwości uczenia się ludzi,
- omówić czynniki wpływające na możliwości i efektywność uczenia się.

3. Problemy psychologii osobowości – 1 t.

Pojęcie osobowości. Kształtowanie się osobowości. Temperament i charakter. Potrzeby i motywacje. Zainteresowania, motywacje, zdolności. Mechanizmy przystosowania.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- omówić pojęcie osobowości i wymienić jej składniki,
- omówić pojęcie i cechy temperamentu,
- przedstawić stymulujący charakter zainteresowań,
- przedstawić motywy działań człowieka,
- omówić strukturę potrzeb ludzkich.

4. Kontakty interpersonalne – 1 t, 1 p.

Porozumiewanie się – komunikacja werbalna i pozawerbalna. Poziomy komunikacji. Rodzaje przekazów informacji. Bariery w komunikowaniu się. Wyrażanie uczuć.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- scharakteryzować zjawisko, rolę i rodzaje kontaktów międzyludzkich,
- omówić formy komunikacji międzyludzkiej,
- omówić zjawiska postrzegania i rozumienia ludzi,
- scharakteryzować pojęcie i znamiona asertywności,
- wskazać przykłady zachowań asertywnych i nieasertywnych,
- porozumieć się werbalnie i odczytać komunikaty pozawerbalne,
- znać bariery występujące w komunikacji interpersonalnej.

5. Stres fizjologiczny i psychiczny – 1 t.

Stres, jego przyczyny i formy reakcji organizmu. Czynniki decydujące o podatności na stres i radzenia sobie ze stresem w tym: indywidualne, interpersonalne, organizacyjne, społeczne i kulturowe. Poziom stresu a sprawność działania jednostki. Zachowania ludzkie w stanach zagrożenia.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- omówić pojęcie i mechanizm powstawania stresu,
- scharakteryzować funkcjonowanie organizmów w stanie stresu a także formy i metody radzenia sobie ze stresem,
- umieć wpływać na zachowania ludzkie w sytuacjach zagrożenia.

III. Teoria wychowania

Lp.	T e m a t z a j ę ć	Teoria	Praktyka	Razem
1.	Czynniki wpływające na rozwój człowieka	2	-	2
2.	Zasady i metody wychowania	2	-	2
3.	Psychologia grupy społecznej	1	2	3
4.	Kierowanie zespołami ludzkimi	1	1	2
5.	Sylwetka nauczyciela	1	-	1
Razem:		7	3	10

1. Czynniki wpływające na rozwój człowieka – 2 t.

Rozwój fizyczny, emocjonalny, społeczny. Pojęcie środowiska wychowującego. Wychowanie a regulacja stosunków społecznych człowieka. Środowisko społeczne jako środowisko wychowujące. System wychowawczy

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- poznać czynniki wpływające na rozwój człowieka,
- rozumieć jaki wpływ wywiera środowisko jednostki na jej rozwój,
- wiedzieć w jaki sposób jednostka reguluje swoje stosunki społeczne.

2. Zasady i metody wychowania – 2 t.

Podstawy oddziaływań wychowawczych. Zasady wychowania. Treści wychowania. Metody wychowawczego oddziaływania. Niepowodzenia wychowawcze. Rola nagród i kar w procesie wychowawczym.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- scharakteryzować i stosować metody wychowawczego oddziaływania,
- wiedzieć jakie czynniki wpływają na niepowodzenia wychowawcze,
- omówić rolę kar i nagród w procesie motywacyjnym.

3. Psychologia grupy społecznej – 1 t, 2 p.

Funkcjonowanie grup społecznych. Cechy dobrej grupy. Problemy występujące w grupach i zachowania utrudniające funkcjonowanie grup. Konflikty w grupach i ich rozwiązywanie. Zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne grupy (alkohol, narkotyki, sekty, pedofilia).

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- scharakteryzować pojęcie grupy i jej strukturę,
- omówić funkcjonowanie norm i tworzenie celów grupowych,
- scharakteryzować role społeczne w grupach,
- omówić możliwe interakcje wewnątrzgrupowe,
- omówić czynniki utrudniające funkcjonowanie grupy,
- wskazać cechy udanej grupy,
- rozpoznać i ocenić niewłaściwe zachowania w grupie,
- wskazać i stosować sposoby kształtowania właściwej atmosfery w grupie,
- rozwiązać konflikty występujące w grupie,
- omówić problemy organizacji grupy i potrafić regulować stosunki grupowe.

4. Kierowanie zespołami ludzkimi – 1 t, 1 p.

Pojęcie kierowania. Proces podejmowania decyzji. Organizacja pracy. Cykl działania zorganizowanego. Zasady formułowania i przydzielania zadań. Style kierowania zespołem. Cechy poszczególnych stylów kierowania. Socjotechnika służąca podnoszeniu motywacji. Wzmocnienia. Plany pracy drużyny.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- omówić funkcje kierowania,
- omówić podstawowe procesy i etapy decyzyjne,
- omówić zasady kierowania zespołem,
- omówić i stosować zasady formułowania zadań,
- scharakteryzować poszczególne style kierowania,
- omówić czynniki wpływające na efektywność kierowania,
- omówić podstawowe błędy popełniane przez przełożonego,
- opracować plan pracy drużyny.

5. Sylwetka nauczyciela i wychowawcy – 1 t.

Cechy psychofizyczne niezbędne w zawodzie nauczycielskim i do pełnienia funkcji wychowawcy. Umiejętności dydaktyczne i ich kształtowanie. Autorytet i jego kształtowanie. Cechy dobrego kierownika.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- omówić czynniki decydujące o właściwej sylwetce nauczyciela,
- omówić cechy dobrego przywódcy,
- scharakteryzować czynniki decydujące o autorytecie nauczyciela.

IV. Podstawy dydaktyki

Lp.	Temat zajęć	Teoria	Praktyka	Razem
1.	Proces kształcenia i jego formy organizacyjne	2	1	3
2.	Cele kształcenia i wychowania	1	1	2
3.	Zasady i metody kształcenia	1	1	2
4.	Środki dydaktyczne	1	2	3
5.	Przygotowanie zajęć dydaktycznych	-	2	2
6.	Metody kontroli i oceny	1	2	3
Razem:		6	9	15

1. Proces kształcenia i jego formy organizacyjne – 1 t.

Podstawowe pojęcia pedagogiki. Proces kształcenia jako związek nauczania i uczenia się. Poznawanie nowych faktów i nabywanie pojęć. Poznawanie prawidłowości i systematyzowanie wiedzy. Przechodzenie od teorii do praktyki. Lekcja (jednostka metodyczna), jej typy i struktura. Cztery toki kształcenia. Organizacja pracy uczniów i wychowanków.

Umiejętności. Transfer. Proces kształtowania umiejętności. Typy zajęć: instruktażowe, ćwiczeniowe, sprawdzające. Struktura jednostki metodycznej: układ ogniów w jednostce lekcyjnej, czynności wstępne, instruktaż wstępny, bieżący i końcowy, czynności organizacyjno-porządkowe. Etapy nauczania.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- omówić rolę zasad kształcenia i stosować je w praktyce,
- poprawnie stosować podstawowe pojęcia pedagogiki,
- znać i stosować formy pracy dydaktycznej,
- wiedzieć jak przebiegają różne toki kształcenia,
- omówić etapy kształtowania umiejętności,
- znać i stosować organizacyjne formy kształtowania umiejętności,
- potrafić rozłożyć umiejętność złożoną na umiejętności czynnościowe,
- posługiwać się instruktażem,
- zorganizować i poprowadzić ćwiczenia ze sprzętem,
- scharakteryzować podstawowe zasady ergonomii.

2. Cele kształcenia i wychowania – 1 t, 1 p.

Taksonomia celów kształcenia i wychowania. Cele ogólne a cele szczegółowe. Operacjonalizacja celów kształcenia.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- omówić schemat taksonomii ABC celów wychowawczych i dydaktycznych,
- opracować cele wychowawcze dla określonej grupy społecznej i formy oddziaływania,
- opracować cele ogólne i operacyjne dla jednostki metodycznej.

3. Zasady i metody kształcenia – 1 t, 1 p.

Zasady kształcenia i ich charakterystyka. Metody nauczania i ich typologia. Metody ogładowe, słowne, waloryzacyjne, praktyczne. Dobór metod do założonych celów lekcji. Charakterystyka kształcenia wielostronnego. Rodzaje aktywności człowieka. Poznawanie rzeczywistości a przyswajanie wiedzy. Działalność odkrywczą. Przeżywanie wartości a aktywność emocjonalna. Działanie i działalność praktyczna.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- stosować się do przyjętych zasad nauczania,
- stosować różne metody pracy dydaktycznej,
- umieć dobrać metody pracy zależnie od założonych celów dydaktycznych,
- zorganizować pracę uczniów podczas zajęć dydaktycznych w różnych formach,
- znać i stosować zasady bezpieczeństwa pracy podczas zajęć dydaktycznych.

4. Środki dydaktyczne – 2 p.

Podział środków dydaktycznych i ich charakterystyka. Funkcje środków dydaktycznych w kształceniu. Zasady doboru środków dydaktycznych. System multimedialny.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- określić zasady posługiwania się różnymi środkami dydaktycznymi,
- dobrać i stosować środki dydaktyczne stosownie do celów lekcji.

5. Przygotowanie zajęć dydaktycznych – 2 p.

Nauczyciel jako organizator procesu dydaktycznego. Metodyczne i merytoryczne przygotowanie zajęć dydaktycznych. Konstrukcja konspektu lekcyjnego z obudową. Odprawa instruktorska.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- umieć przygotować zajęcia dydaktyczne i opracować konspekt lekcji,
- potrafić zaprojektować pomoce dydaktyczne dla potrzeb określonych zajęć,
- potrafić zorganizować środowisko dydaktyczne dla potrzeb lekcji,
- poprowadzić odprawę instruktorską.

6. Metody kontroli i oceny – 1 t, 2 p.

Rodzaje kontroli. Funkcje oceny i jej kryteria. Stosowane formy i metody kontroli. Zasady oceniania. Samokontrola i samoocena. Przygotowanie narzędzi kontroli i oceny. Testy dydaktyczne i zasady ich sporządzania. Przygotowanie zadań konkursowych.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- znać i stosować różne formy kontroli i oceny,
- dokonać podziału zadań w testach osiągnięć szkolnych,
- dokonać doboru form kontroli i oceny do celów dydaktycznych,
- umieć opracować narzędzia pomiaru dydaktycznego,
- opracować zadania na eliminacje środowiskowe OTWP.

V. Metodyka pracy MDP

Lp.	T e m a t z a j ę ć	Teoria	Praktyka	Razem
1.	Metody kształcenia pożarniczego	1	2	3
2.	Baza techniczno – dydaktyczna	1	3	4
3.	Kształtowanie cech psychomotorycznych	1	3	4
4.	Organizacja pracy drużyny	2	8	10
5.	Bezpieczeństwo i higiena zajęć	1	-	1
Razem:		6	16	22

1. Metody kształcenia pożarniczego – 1 t, 1 p.

Ćwiczenia ze sprzętem. organizacja i przebieg. Gry dydaktyczne: ćwiczenia w obiektach, ćwiczenia aplikacyjne, ćwiczenia na mapach i planach, manewry - organizacja i przebieg. Symulacyjne programy komputerowe. Funkcyjni i ich rola. Dokumentacja ćwiczeń.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- omówić organizację zajęć obejmujących ćwiczenia ze sprzętem,
- scharakteryzować formy organizacyjne gier dydaktycznych i wskazać na możliwość ich zastosowania w pracy z młodzieżą,
- omówić cele i zadania dla ćwiczeń na obiektach,
- wskazać zadania poszczególnych funkcyjnych podczas ćwiczeń na obiektach,
- korzystać z dokumentacji ćwiczeń na obiektach i manewrów.

2. Baza techniczno-dydaktyczna – 1 t, 3 p.

System oświatowy w Polsce i w ochronie przeciwpożarowej - podstawy prawne. Wymagania stawiane zajmującym się społeczną służbą pożarniczą. Charakterystyki służbowe i stanowiskowe. Wyposażenie techniczno-dydaktyczne placówki prowadzącej szkolenie. Przygotowanie sal i pomocy dydaktycznych. Dokumentacja szkolna. Hospitacja zajęć prowadzonych przez instruktorów grup dydaktycznych i zbiorów drużyny.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- omówić system oświatowy kraju i system kształcenia pożarniczego,
- posługiwać się obowiązującą dokumentacją pedagogiczną,
- korzystać z charakterystyk służbowych dla potrzeb organizacji procesu dydaktycznego,
- opracować program doskonalenia funkcyjnego,
- przeprowadzić hospitację lekcji lub zbiorów.

3. Kształtowanie cech psychomotorycznych – 3 p.

Przygotowanie sprawnościowe. Kształtowanie sprawności motorycznej. Zasady racjonalnego treningu. Ćwiczenia ogólnorozwojowe i specjalne. Kontrola i ocena sprawności fizycznej. Zawody sportowo-pożarnicze jako jedna z form pracy drużyny. Przygotowanie zawodów i zasady oceny.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- omówić podstawowe pojęcia motoryki,
- wskazać na możliwości rozwijania poszczególnych cech motorycznych (siły mięśniowej, szybkości, wytrzymałości, koordynacji ruchowej, gibkości),
- zorganizować i przeprowadzić zajęcia obejmujące zakres wychowania fizycznego,
- dokonać oceny sprawności fizycznej za pomocą stosowanych testów,
- omówić przebieg zawodów sportowo-pożarniczych dla MDP,
- omówić zasady oceny drużyn podczas zawodów sportowo-pożarniczych.

4. Organizacja pracy drużyny – 2 t, 8 p.

Organizacja pracy. Cykl działania zorganizowanego. Podejmowanie decyzji. Zasady formułowania i przydział zadań. Kontrola wykonania zadań. Zbiórki drużyny i metodyka ich prowadzenia. Formy pracy drużyn.

Działalność kulturalno-oświatowa: wieczorki, konkursy, spotkania z ciekawymi ludźmi, zespoły zainteresowań i uwzględnianie w programach działania tematyki pożarniczej, pogadanki w środowisku lokalnym, wieczory dyskusyjne, wystawy tematyczne, pokazy pożarnicze, krzewienie wiedzy z historii pożarnictwa itp.

Działalność sportowo-rekreacyjna: organizacja imprez sportowych. Gry zespołowe. Gry świetlicowe. Wycieczki, biwaki, rajdy – zasady organizacji.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- omówić pojęcie organizacji pracy,
- omówić zasady kierowania dużymi zespołami ludzkimi,
- przedstawić cykl działania zorganizowanego,
- omówić proces podejmowania decyzji,
- wymienić zasady formułowania zadań,
- postawić zadania do wykonania zgodnie z poznanymi zasadami,
- wskazać możliwe do podjęcia formy pracy drużyny,
- przygotować materiały propagandowe z zakresu bezpieczeństwa pożarowego (także powszechnego),
- zorganizować dowolną imprezę o charakterze kulturalno-oświatowym,
- zorganizować dowolną imprezę o charakterze sportowym,
- zorganizować wycieczkę np. do ciekawych miejsc w najbliższym sąsiedztwie.
- omówić zasady udziału w OTWP.

Zwrócić uwagę na korelację z tematem 4. „Kierowanie zespołami ludzkimi” z przedmiotu III. „Teoria wychowania”.

5. Bezpieczeństwo i higiena zajęć – 1 t.

Ogólne zasady bezpieczeństwa podczas ćwiczeń. Odpowiedzialność i podstawowe obowiązki instruktorów, organizatorów i uczestników ćwiczeń. Zagrożenia występujące podczas zajęć i ich medyczne zabezpieczenie. Zasady udzielania pierwszej pomocy - repetytorium.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji zajęć uczeń powinien umieć:

- wymienić podstawowe obowiązki organizatora zajęć szkoleniowych w zakresie bhp,
- wymienić obowiązki w zakresie bhp instruktora podczas zajęć lekcyjnych,
- omówić obowiązki w zakresie bhp uczestników zajęć lekcyjnych,
- stosować zasady bhp podczas różnych form zajęć lekcyjnych i wychowawczych.

Literatura

1. ABC strażaka ochotnika. Nr 1. Podręcznik szkolenia szeregowców OSP. ZOSPRP Gdańsk 1996.
2. ABC strażaka ochotnika. Nr 2. Podręcznik szkolenia członków młodzieżowych i harcerskich drużyn pożarniczych. ZOSP RP Gdańsk 1998.
3. ABC strażaka ochotnika. Nr 3. Pierwsza pomoc. ZOSPRP Gdańsk 2000.
4. ABC strażaka ochotnika. Nr 4. „Młodzież zapobiega pożarom” materiały szkoleniowe dla uczestników Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy Pożarniczej. ZOSPRP Gdańsk 2000.
5. ABC strażaka ochotnika. Nr 5. Zawody sportowo-pożarnicze. Regulaminy. ZOSPRP Gdańsk 2000.
6. ABC strażaka ochotnika. Nr 6. Regulamin umundurowania. ZOSPRP Warszawa 2000.

7. ABC strażaka ochotnika. Nr 7. Ceremoniał ochotniczych straży pożarnych. ZOSPRP Warszawa 2000.
8. ABC Testów osiągnięć szkolnych. Pod red. B. Niemierki. WSiP Warszawa 1975.
9. Aronson E., Człowiek istota społeczna. PWN Warszawa 1978.
10. Bednarek J., Bielicki P.P., Podstawy psychologii, pedagogiki i metodyki kształcenia pożarniczego. Firex Warszawa 1997.
11. Bielicki P.P., Organizacja pracy w zastępie gaśniczym. CSPSP Częstochowa 2000.
12. Bielicki P.P., Podstawy taktyki gaszenia pożarów. Kraków 1996.
13. Bielicki P.P., Proces spalania a pożar. CSPSP Częstochowa 2001.
14. Bielicki P.P., Ratownictwo i ewakuacja podczas pożaru. CSPSP Częstochowa 2001.
15. Bielicki P.P., Rozpoznanie pożaru. CSPSP Częstochowa 2001.
16. Borowski P., Poradnik zabezpieczenia przeciwpożarowego wsi i obiektów gospodarki rolnej. Arkady Warszawa 1989.
17. Borowski P., Pożarnicze ABC dla młodzieży. IWZZ Warszawa 1984.
18. Casidy E., Wiśniewski M., Psychologiczne gry i ćwiczenia grupowe. IBE Warszawa 1991
19. Davis R.H., Alexander L.T., Yelon S.L., Konstruowanie systemu kształcenia. PWN Warszawa 1983.
20. Denek K., Wartości i cele edukacji szkolnej. Edytor, Poznań – Toruń 1994.
21. Dudley G.A., Jak podwoić skuteczność uczenia się. Medium Warszawa 1994.
22. Dudzikowa M., Wychowanie przez aktywne uczestnictwo. WSiP Warszawa 1987.
23. Everly G.S.jr, Rosenfeld R., Stres. Przyczyny, terapia i autoterapia. WNPWN Warszawa 1992.
24. Francuz W.M., Karpiński J., Sotomski S., Metodyka nauczania zajęć praktycznych. WSiP Warszawa 1992.
25. Frątczak J., Frątczak P. T., Projektowanie, wykonywanie i stosowanie środków dydaktycznych w kształceniu kadr pożarniczych. SPPSP Bydgoszcz 1998.
26. Gagne R.M., Briggs L.J., Wager W.W., Zasady projektowania dydaktycznego. WSiP Warszawa 1992.
27. Galloway Ch., Psychologia uczenia się i nauczania. Tom I i II. PWN Warszawa 1988.
28. Głodowski W., Komunikowanie interpersonalne. BPI MON Warszawa 1994.
29. Grochmal S., Stres. Nasz wróg czy sprzymierzeniec. Ossolineum 1992.
30. Grzesiuk L., Trzebińska E., Jak ludzie porozumiewają się. NK Warszawa 1978.
31. Gut J., Docenić konflikt. Wyd. Kontrakt Warszawa 1993.
32. Kameduła E., Środki dydaktyczne w strukturalizacji wiedzy uczniów. UAM Poznań 1989.
33. Klichowski L., Lęk, strach, panika, przyczyny i zapobieganie. Poznań 1994.
34. Kossecki J., Tajniki sterowania ludźmi. KAW Warszawa 1984.
35. Krajowy system ratowniczo-gaśniczy. Firex Warszawa 2000.
36. Kupisiewicz C., Podstawy dydaktyki ogólnej. PWN Warszawa 1973.
37. Lankajtes J., BHP w strażach pożarnych. IWCRZZ Warszawa 1974.
38. Mądrzycki T., Osobowość jako system tworzący się i realizujący plany. GWP Gdańsk 1996.
39. Mika S., Psychologia społeczna. PWN Warszawa 1984.
40. Mika S., Skuteczność kar w wychowaniu. Warszawa 1969.
41. Niemierko B., Między oceną szkolną a dydaktyką. WSiP Warszawa 1991.
42. Nowacki T., Podstawy dydaktyki zawodowej. PWN Warszawa 1977.
43. Okoń W., Zarys dydaktyki ogólnej. PZWS Warszawa 1970.
44. Peasse A., Język ciała. Wyd. Gemini Kraków 1993.
45. Przetacznikowa M., Włodarski Z., Psychologia wychowawcza. PWN Warszawa 1981.
46. Regulamin musztry straży pożarnej. KGSP Warszawa 1981.
47. Reykowski J., Z zagadnień psychologii motywacji. WSiP Warszawa 1977.

48. Schroeder M., Teoria i doświadczenie w ratownictwie. SAPSP Poznań 1999.
49. Selye H., Stres okiełznany. PIW Warszawa 1978.
50. Stoner J. A. F., Wankel Ch., Kierowanie. PWE Warszawa 1992.
51. Strelau J., Jurkowski A., Putkiewicz Z., Podstawy psychologii dla nauczycieli. PWN Warszawa 1975.
52. Strelau J., Temperament i inteligencja.
53. Strykowski W., Skrzydlewski W.(red.), Dokąd zmierza technologia kształcenia. UAM Poznań 1993.
54. Taktyka działań ratowniczych. Zasady postępowania. Działania gaśnicze. CS PSP Częstochowa 1998.
55. Włodarski Z., Człowiek jako wychowawca i nauczyciel. WSiP Warszawa 1992.
56. Zachowanie się człowieka w organizacji. Pod red. W.E.Scotta jr. i L.L.Cummigsa. Tom I i II. PWN Warszawa 1983.
57. Zaczyński W., Uczenie się przez przeżywanie. WSiP Warszawa 1990.

Czasopisma;

- „Magazyn Ratowniczy 998”
- „Przegląd Pożarniczy”
- „Strażak”
- „Ratownictwo Polskie”
- „W akcji”
- „Zagrożenia”

Uwaga:

Literatura wymieniona po pozycjach 11 – 15 jakkolwiek nie wiąże się bezpośrednio z tematyką kursu, to jednakże zawiera wiele wzorów konspektów lekcyjnych dla zajęć o różnym charakterze i rozwiązaniu metodycznym, w odniesieniu do szkolenia pożarniczego.

Zestaw bibliograficzny zawiera tylko podstawowe, przyjęte przez autora programu pozycje. Wobec znacznego ożywienia rynku wydawniczego wykaz ten powinien być przez prowadzących zajęcia uzupełniany i aktualizowany. Autor programu podaje co prawda rok wydania publikacji, jednakże należy zwrócić uwagę na pojawiające się wznowienia.

**ZARZĄD GŁÓWNY
ZWIĄZKU OCHOTNICZYCH STRAŻY POŻARNYCH RP**

**DOKUMENTACJA KURSÓW
MŁODZIEŻOWYCH DRUŻYN POŻARNICZYCH**

- **KANDYDATÓW**
- **CZŁONKÓW**
- **DOWÓDCÓW**
- **INSTRUKTORÓW**

Ewidencja uczestników kursu

MDOSP.....

Kurs. – Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych OSP

Prowadzony w

Lp.	Nazwisko i imię	Data i miejsce urodzenia	Imiona rodziców	Adres zamieszkania	Uwagi
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					
11.					
12.					
13.					
14.					
15.					
16.					
17.					
18.					
19.					
20.					

Kierownik kursu

.....

Organizator

.....

Organizator.....
 Kurs: Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych OSP
 Prowadzony w

Lista obecności

Lp.	Nazwisko i imię	Obecność na zajęciach dnia									
1.											
2.											
3.											
4.											
5.											
6.											
7.											
8.											
9.											
10.											
11.											
12.											
13.											
14.											
15.											
16.											
17.											
18.											
19.											
20.											
21.											
22.											
23.											
24.											
25.											
26.											
27.											
28.											
29.											
30.											

Kierownik kursu

Arkusz sprawdzianu

Kursu.....**Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych OSP**
Prowadzonego w w dniach.....

Komisja w składzie (nazwisko i imię, stopień/funkcja):

Przewodniczący.....

Członkowie:

.....
dokonała następującej oceny uczestników kursu:

Lp	Nazwisko i imię	Wynik*			Uwagi	Seria i nr świadectwa
		Z przyg.. Teoretycz.	Z przyg.. Praktycz.	Ogólny		
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						
11.						
12.						
13.						
14.						
15.						

*Np. zaliczony - +, niezaliczony -

Komisja Oceniająca:

Przewodniczący

.....

Członkowie:

.....

.....

.....

Województwo.....
Gmina.....

Powiat.....
Miejscowość.....

Dnia.....

Protokół

Z zakończenia kursu.....młodzieżowych drużyn pożarniczych

Komisja w składzie (nazwisko i imię, stopień/funkcja):

Przewodniczący.....

Członkowie:

.....

ustaliła, że:

1.Szkolenie rozpoczęto dnia, zakończono.....

2.W kursie uczestniczyło....., szkolenie ukończyło.....osób

3. Uzyskało wyniki: pozytywne, negatywne.....osób

4.Do sprawdzianu nie dopuszczono.....osób z powodu.....

.....

.....

5.Ocena wyników egzaminu:

.....

.....

6.Ocena organizacji kursu:

.....

.....

.....

7.Wnioski:

.....

.....

.....

Komisja Oceniająca:

Przewodniczący

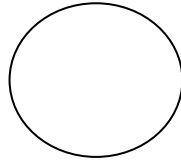
.....

Członkowie:

.....

.....

.....

Z A Ś W I A D C Z E N I E

Dh
(imię (imiona) i nazwisko)

urodz. dn.....w..... imię ojca.....

ukończył / a w okresie od.....do..... r.

kurs

Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych OSP

Według programu z dnia.....

Przeprowadzony w

.....

.....

przez

.....

.....

z wynikiem.....

..... dnia.....r.
(miejsowość)

Nr.....

Kierownik jednostki szkolącej

Prezes ZOP ZOSP

.....
(pieczęć, podpis)

.....
(pieczęć, podpis)